

Työeläke

PELURIT

-juttusarja vie
STTK:n Mikko
Mäenpään
sosiaaliturvan
viidakkoon

4

12

18

22

4 Hyvinvoinnin jalokivi, klassikko jo syntyesään?

Uuden Pelurit-sarjan avausjakso. Sata-komitean puheenjohtaja **Markku Lehto** ja STTK:n puheenjohtaja **Mikko Mäenpää** etsivät hyvinvoinnin jalokiveä Afrikan tähti -peliä mukaellen.

9 Kurssisyyksyköön prosenttiyksikön korotus-tarve työeläkemaksuun

Kehityspäällikkö **Ismo Risku** Eläketurvakeskuksesta perustelee, miksi työeläkemaksun korottamissuunnitelma on paikallaan.

9 Työeläkerahastosijoituksilla vaikea vuosi

Työeläkevakuuttajat TELAn raportti.

10 Finanssikriisi sulkee ovia ja aukoo uusia

Risto Murto Varmasta, **Timo Ritakallio** Ilmarisesta ja **Staffan Sevón** Veritaksesta pohtivat työeläkeyhtiöiden roolia ja selviytymisstrategioita finanssikriisin pyörteessä.

12 Marimekko kävi kaupan

Suomalainen brändi kelpaa Varmalle ja Veritakselle.

13 Koskinen: Vailla vastuuta

Lasse Koskinen avaus lehden uutena kolumnistina.

14 Suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtyminen näkyy tilastoissa

14 Pienin askelin ikääntymistä vastaan

Valtioneuvoston kanslian ikääntymisraportin mukaan ikääntyminen voidaan kohdata tyylikkäästi.

15 Palvelupommissa riittää purkamista

Yksi ikääntymisraportin tekijöistä, Eläketurvakeskuksen tutkimusosaston päällikkö **Mikko Kautto** siirtäisi ikääntyvien palveluiden painopistettä ennaltaehkäisevään suuntaan.

16 Hankalasti työllistyville etsitään väyliä työ-elämään

Sosiaali- ja terveysministeriön käynnistävään Työpankki-kokeiluun talletetaan töitä ja työntekijöitä.

17 Eläkkeeltä takaisin hommiin

Ruotsin Veteranpoolen välittää vanhuuseläkeläisiä töihin.

18 ”Eläkeläinen” on kammottava sana

Urheiluselostajana tunnettu **Bror-Erik Wallenius** antaa kyytiä käsitteille torikahvilassa.

20 Finanssikriisi nosti esiin kiperiä kysymyksiä

Informaatikko **Sari Keski-Heikkilän** mediakatsaus vuoteen 2008.

22 Valtiokonttori satsaa työhyvinvointiin

Tuore vakuutustoimialajohdaja **Jyri Tapper** on oppinut ymmärtämään asiakirjamuotoisia työjärjestyksiä.

24 Mikä meitä odottaa?

Toinen osa juttusarjasta, joka arvioi Suomen muutosta koskevien ennusteiden osuvuutta.

26 Työeläkeote tuli tutuksi

27 Eläkeotteita ranskalaisittain

Yhteyspäällikkö **Hannu Rambergin** asiantuntija-artikkeli

28 Maamme vanhin eläkekassa tuntee työssä jatkamisen reseptin

Kokemuksen ääntä –sarjassa esittäytyy eläkepäällikkö **Sirpa Moilanen** Apteekkien Eläkekassasta.

30 Intiassa yrittäjän on huolehdittava itsestään

32 Pallo Hallussa

Ulkomaanpalsta täyttyi synkistä talousuutisista.

34 Eläketurvakeskuksen tutkimusseminaarit keväällä 2009

30

- 35 Luin kirjan:**
Työväki lähtee – mihin suuntaa tutkimus?
- 36 Tiedoksi**
- 37 Nimitykset**
- 38 Asianosaisella on asiaa**
Uudessa sarjassa eläkeläiset pääsevät arvioimaan eläkepolitiikkaa.
- 38 Yhdyskunta**
- 39 English Summary**
- 40 Eläketurvakeskuksen julkaisuja**

”Ne sopii sittenkin”

Työmarkkinajärjestöjen sopima *sosiaalitulo* ratkaisi kerralla monta eläkepolitiikan solmua.

Siihen lastatut asiat ja maan hallitukselle tehdyt ehdotukset ovat isoja jo sinänsä. Samalla sopimukseen pääseminen loiventaa taloustaanutuman seurausten pelkoja. Epävarmuudessa auttaa vakauttaminen vaikka yksi nurkka kerrallaan. Työeläkepuolella tällaisia päätöksiä on tehty kaksi: ihan viime vuoden lopussa säädetty eläkeyhtiöiden vakavaraisuussäännösten tilapäinen helpotus ja nyt tämä sosiaalitulo.

Sopimuksella turvattiin työeläkkeiden rahoitus sopimalla maksujen korotusohjelmasta vuosille 2011 – 2014. Työkyvyttömiä asemaa kohenetaan ja varhaista pakoa eläkkeelle torjutaan. Samalla ehdotettiin vahvistuksia työttömyysturvaan ja työllistämistoimiin niin, että rakenne muutosten seuraukset pystytään kohtamaan pienemmin vaurioin.

Ilman kolhuja ei eläkejärjestelmäkään tästä laman pelosta ja taantumasta selviä. Osakkeiden arvon romahdus aiheutti sijoitustuottojen menetyksiä ja laskennallisesti noin prosenttiyksikön ylimääräisen korotustarpeen työeläkemaksuun. Eläkelaitosten sinänsä hyvä vakavaraisuus heikkeni tilapäisesti. Työttömyys ja lomautukset tuntuvat maksutulossa ja aikanaan myös työttömiksi joutuneiden eläkkeissä.

Sopimuksella korjataan nuorena työkyvyttömiksi joutuvien asemaa niin, ettei kohta voimaantuleva elinaikakerroin ala leikata heidän eläkkeitään. Työkyvyttömillä kun ei ole useinkaan mahdollisuutta kompensoida kertoimen vaikutusta työskentelemällä pitempään. Lain tarkistamista valmistellaan STM:ssä sopimuksen pohjalta nopealla aikataululla.

Valmisteluun meni heti myös ehdotus osa-aika-eläkkeen ikärajan nostamisesta 60 vuoteen vuonna 2011. Näin halutaan vähentää hoidon kuluja varhaiseen eläkkeelle siirtymiseen. Tutkimusten mukaan osa-aika-eläke ei merkittävästi auta jatkamaan työelämässä ja niin sitä pidetään hyötyihin nähden varsin hintavana järjestelynä.

Eläkemaksujen nosto-ohjelma osoittaa työnantajilta huomattavan korkeaa sopimishalua. Yritykset saavat kuitenkin korvaukseksi pitkään ajamansa työnantajan kansaneläkemaksun poiston, jos ja kun lainsäätäjä ehdotuksen hyväksyy. Työntekijät kustantavat eläkemaksujen korotuksista puolet, mutta voivat laskea saamispuolelle työttömyys- ja muutosturvan vahvistamisen.

Sopimuksen yhteiskuntapolitiittista arvoa mitattaessa tarvitaan isoja punnuksia. Sillä taidettiin pelastaa ansiosidonnaisen turvan ja perusturvan tasaetuksien kannattajat joutumasta hakaukseen ja riitaan. Sopimusyhteiskunnan heikkenemisestä ja legitimitetistä huolestuneet saattoivat hengähtää: ”Ne sopii sittenkin”.

Ansioturvaa koskevien ehdotusten ja Kelan hoitaman vähimmäisturvan korjausten toteuttaminen ottaa lujille myös taloudellisesti. Maan hallitukselta ja työmarkkinajärjestöiltä voidaan odottaa hyvää yhteistyötä niiden läpiviemisessä.

Reijo Ollikainen

TOIMITUS: Päätoimittaja Reijo Ollikainen | Toimituspäällikkö: Kati Kalliomäki | Toimitus: Anne Iivonen, Kimmo Kontio, Johanna Merinen, Ritva Rantanen | Toimitusneuvosto: Mika Ahonen, Minna Koskela, Paula Ojala-Ruuth, Marina Paulaharju, Janne Pulkkinen, Mikko Päivinen, Leena Virtanen | Osoitteenmuutokset: Fax (09) 148 1172, Puhelin 010 751 2500, palvelupiste@etk.fi | Osoite: 00065, Eläketurvakeskus | Puhelin 010 7511 | Fax 010 751 2205 | www.etk.fi | 44. vuosikerta | Työeläke ilmestyy viisi kertaa vuodessa | Vuosikerran hinta on 18 euroa | Helsinki 2009 | PunaMusta Oy | ISSN 0564-5808 | Kannen kuva: Ilkka Kumpunen | Ulkoasu: Ilkka Kumpunen

Huippupelaajat Hyvinvoinnin
jalokiveä etsimässä Afrikan
tähteä mukaellen.

Klassikko jo syntyessään?

HYVINVOINNIN JALOKIVI

Pelaajat: *Markku Lehto*, (oik.) Sata-komitean puheenjohtaja, väliraportin esittelijä ja *Mikko Mäenpää*, STTK:n puheenjohtaja, sosiaalitu-
pon rakentaja.

Pelin tarkoituksena on löytää Hyvinvoinnin jalokivi eli Afrikan tähti ja viedä se turvaan joko Tangeriin tai Cairoon.

Tanger muistuttaa hääkakkua, jossa kerrokset rakentuvat toistensa varaan. Mieleen tulee eittämättä ansioturva. Cairoa puolestaan mal-
laa tasaseinäinen ja koruttoman
siisti pyramidi, selvä perusturva.

Reitteinä tarjolla on noppaluvuin etenevä ilmainen maantie, edullinen noppareitti merellä tai hintava lentomatk.

Yleisimmät **pelinappulat** ovat tyhjiä. Onnea tuovia hevoskenkiä ja matkakassan riistäviä rosvoja on muutama, timantteja jonkin ver-
ran. Vain yksi Hyvinvoinnin jalo-
kivi odottaa jossain löytäjänsä.
Onnea matkaan!

Taustape(i)li: Sata-komitealta yksimielinen väliraportti

► Sosiaaliturvan uudistamista ja selkeyttämistä pohtiva komitea sai tammikuussa valmiiksi ehdotuksensa sosiaaliturvauudistuksen peruslinjauksiksi. Toimeksiantonsa mukaan komitea tarjosi esityksensä riittävästä perusturvasta ja aktiivisuutta edistävästä ansioturvasta.

Puheenjohtaja **Markku Lehdon** johtaman sosiaaliturvauudistuksen tavoitteena on tehdä työn vastaanottaminen aina kannattavaksi, vähentää köyhyyttä ja turvata riittävä perustulo kaikissa elämäntilanteissa.

Toimeksiannon mukaisesti komitean ehdotukset kattavat käytännössä koko suomalaisen sosiaaliturvan. Siinä arvioidaan vanhenevan kansan elatussuhteen eli työssä olevien ja ei-työssä olevien suhteen säilyttämistä nykytasolla kohottamalla työllisyysastetta, vaikeassakin taloustilanteessa.

Keskeistä on sosiaaliturvan painotuksen

muuttuminen. Tulevina vuosina sosiaaliturva antaisi välineet elämän hallintaan ja tärkeimpänä olisi kannustaa pärjäämään itsenäisesti. Sosiaaliturvariskien sijaan nyt tarkastellaan kun-kin omien toimintaedellytysten parantamista.

Sosiaaliturvan järjestelmän selkeyttäminen kuuluu niin ikään komitean tehtäviin. Itsessään taustaselvittely ja nykytilan hahmottaminen on ollut työläs ja perusteellinen työ, mikä on komitean yksi kiistaton tulos.

Perusturvaan ehdotetaan kohennusta sekä ikääntyneiden ja lapsiperheiden asemaa parantamalla. Muun muassa takuueläke ja lapsilisen sitominen indeksiin sekä eri etuuksien muodostamien maksukattojen yhdistäminen ovat tapetilla.

Takuueläke on uusi avaus, joka lupaa parannusta pelkällä kansaneläkkeellä olevien asemaan. Poliitikkojen ratkottavaksi jää takuu-

eläkkeen euromäärä, on puhuttu 600 – 700 eurosta kuukaudessa.

Työttömyysturvan lisäpäivärahaoikeuden alaikäraja korotetaan vuodella eli 60 vuoteen 2011 alusta lukien, ja sitä sovelletaan 1955 ja sen jälkeen syntyneisiin.

Uuteen linjaukseen liittyy myös osa-aika-eläkkeen ikärajan korotus nykyisestä 58 ikävuodesta 60:een. Vuoden 2011 alusta lukien osa-aika-eläke koskisi vuonna 1953 ja sen jälkeen syntyneitä.

Vuorotteluvapaa järjestelmää ehdotetaan niin ikään vakinaistettavaksi.

Sata-komitean työ jatkuu tämän vuoden loppuun saakka. Hallitus tuo huhtikuussa asioita valmisteluun. Siten 1.1.2010 lukien voimaan astuvat lakiesitykset voidaan jättää aikanaan eduskunnan päätettäväksi.

Taustape(i)li: Työmarkkinoilta konsensushenkinen sosiaalipaketti

► Pari päivää ennen Sata-komitean väliraportin julkaisua työmarkkinajärjestöt esittelivät julkisuuteen työeläkkeitä ja työttömyysturva koskevat ehdotuksensa. Ehdotuksilla pyritään ratkaisemaan myös Sata-komitean toimeksiantoon sisältyviä kysymyksiä ja tukemaan hallituksen elvytystoimia talouskriisin ratkaisemiseksi.

Työmarkkinatupoksi ristityn esityksen tavoitteena on parantaa työllistävyyttä, toimeentuloa ja sosiaaliturvan rahoituksellista kestävyyttä sekä elatusuhdetta.

Ehdotusten lähtökohtana ja kokonaispaketin edellytyksenä on työnantajan kansaneläkemak-

sun poistaminen hallituksen elvytysratkaisun osana. Kela-maksun poisto astunee pikavauhtia voimaan huhtikuusta 2009 lukien.

Työeläkemaksua korotetaan vuosittain 0,4 prosenttiyksikköä vuosina 2011–2014 eli yhteensä 1,6 prosenttiyksikköä. Korotus jaetaan tasan työntekijöiden ja työnantajien kesken. Palkan saajien työeläkemaksun korotus kompensoidaan tuloverotuksessa kaikissa tuloluokissa.

Työkyvyttömyyseläkkeen saajien asemaa parannetaan lieventämällä elinaikakertoimen eläkettä leikkaavaa vaikutusta. Uudistuksen tekninen toteutus on paraikaa lisäselvitysten kohteena.

Työurien pidentämistavoitteita tukevat työttömyysturvan lisäpäivärahaoikeuden ja osa-aika-eläkkeen alaikärajan tarkistaminen. Nämä ehdotukset sisältyvät kokonaisuudessaan Sata-komitean väliraporttiin ja ovat yhteneväisiä sen kanssa. Samoin vuorotteluvapaan vakinaistaminen on molempien esitysten yhteneväinen tavoite.

Työmarkkinajärjestöjen sosiaalipaketin esittelivät EK:n puheenjohtaja **Leif Fagernäs** ja lakiasian johtaja **Lasse Laatonen**, SAK:n puheenjohtaja **Lauri Ihalainen**, STTK:n puheenjohtaja **Mikko Mäenpää** ja Akavan puheenjohtaja **Matti Viljanen**.

Retkikunnan jäsen Mikko Mäenpää: Aarre on meillä jo!

– Pitkällä matkalla käy joskus niin, että illalla toiset menevät katsomaan afrikkalaista tanssia ja toiset haluavat yöpyä Savannilla sen elämää seuraten. Ja taas seuraavana päivänä kohdataan, tuumii Mikko Mäenpää seuramatkailusta.

Niin kävi myös Hyvinvoinnin jalokiveä jahdatessa viidakon sydämessä, kun suuresta Sata-komitean retkikunnasta irtautui hetkeksi työmarkkinapainoitteinen joukkue, johon Mäenpää STTK:n puheenjohtajana kuului.

Mäenpää toppuuttelee tekemästä turhan pitkälle meneviä johtopäätöksiä.

– Samaan päämäärään tässä on matkattu Lehdon joukkueen mukana kaiken aikaa. Joitain painopisteitä on voitu nähdä vähän eri tavalla. Ja jo nyt tiedetään, että iso retkikunta kokonaisuutenaan pääsee perille.

Perille? Mutta mistä matka oikein alkoi, hyvä tutkimusmatkailija Mäenpää?

– Sekä Cairosta että Tangerista, ihan kummasta vaan, kuuluu vastaus.

Antaa Mäenpään perustella:

– Hyvinvoinnin jalokiveä ei löydy ilman työntekoa, korkeaa työllisyysastetta, pitkiä työuria ja työmotivaatiota. Siksi mielestäni syyperusteisuus on hyvä lähtökohta terveelle yhteiskunnalle, toisin sanoen sosiaaliturva voidaan sitoa työntekoon.

– Mielestäni tämä oikeudenmukaisuus edistää tuottavuutta ja kantaa yhteiskuntaa myös kilpailumielessä eteenpäin, hän lisää.

Mäenpää lisää, että toki yhteiskunnassa tarvitaan molempia, sekä ansio- että perusturvaa. Oikeudenmukaisia ja kohtuullisia ratkaisuja täytyy olla tarjolla niille, jotka ovat kaikista köyhimpiä. Mitään sosiaaliturvaa ei ole olemassa ilman hyvinvoivaa yhteiskuntaa ja ihmisten työntekoa.

Mutta nyt niitä aarteita etsimään - tie kutsuu, puheenjohtaja Mäenpää!

Mäenpään reitti seuraa Sata-komitean viittoja aina Afrikan sisäviidakoihin saakka. Dar-fur, Ocomba. Hyvinvoinnin aarteita osuu matkalle ja onnea tuovia hevosenkenkiäkin.

Mutta rosvoista pelottavin, taloustaantumaa, pakottaa pysähtymään.

– Tämä lama on suuri, mutta sen varjossa lymyilee toinen rosvo eli työvoimapula. Miten pystymme löytämään meille työvoimaa tulevaisuudessa? Tässä kaivataan ennakkoluulottomuutta sekä poliittisella että työmarkkinatasolla.

Mäenpää muistuttaa, että työvoiman riittävyys on kohtalonkysymyksiä myös työeläkejärjestelmälle.

– Nyt kaikki huomio on kiinnittynyt akuuttiin lamaan, mutta sen yli pitäisi jo katsoa.

Palatkaamme hetkeksi takaisin tämän tarinan alkuun. Siinähan työmarkkinapainoitteinen retkikunta vetäytyi väliaikaisesti omiin oloihinsa. Mitä tapahtui?

– Viidakosta kaikui huhu, että työnantajan Kela-maksun poistamista harkitaan. Se avasi työmarkkinaosapuolille oivan neuvotteluraon, jota ei haluttu hukata. Ryhdyimme luomaan nopeasti pitkäjänteistä kehityslinjaa työeläkemaksulle. Palkansaajille neuvottelimme kompensatiota pienentämällä ansioverotusta.

– Aina sitä matkalla kuitenkin oppii seurasta jotakin uutta. Kuten sen, että työnantajapuoli piti Kela-maksua erityisen tärkeänä, muttei muuten lämpene sellaisille keskitetyille työmarkkinasopimuksille, joilla tuettaisiin yritysten työllistämiskykyä.

Työeläkemaksun kehitys on Mäenpään mukaan nyt hyvällä uralla.

– Se on omiaan vahvistamaan järjestelmän kestävyyttä. Myös yleinen ilmapiiri rauhoittuu. Sitä on kaivattukin, sillä työeläkejärjestelmää kohtaan on esitetty aiheetonta ja tarpeetonta kritiikkiä.

Tutkimusmatkailijana Mäenpää on selvästi etevä tunnistamaan uhkia huolimatta siitä, sivuaako retkikunta Congoa vai Dragon Mountainseja.

Hänen mielestään spekulointi työeläkkeen paikkaamisesta vapaaehtoisilla vakuutuksilla

tai keskustelu työeläkekatoista ovat esimerkkejä ilmassa roikkuvista piilorosvoista.

– Jos joku on hyvätuloinen, niin mikään ei tietenkään estä häntä ottamasta yksilöllisiä vakuutuksia. Mutta tarvitseeko niitä olla tuke-massa yhteiskunnan verovaroin? Mieluummin laittaisin nekin verovarot perusturvan kehittämiseen.

Seuraava päivä on koettanut, ja retkikunnan pitäisi kokonaisuudessaan jatkaa Hyvinvoinnin jalokiven etsimistä. Miten sujuu?

Ilmeisesti hyvin, sillä joukkue esittelee aarteita yhteisinä löytöinä.

– Tietenkään kaikki eivät heti kutsuisi aarteeksi sitä, että esimerkiksi osa-aikaeläkkeen ikärajaa korotetaan ja eläkekertymää heikennetään. Mielestäni on kuitenkin hyvä, että sen mahdollisuus on edelleen olemassa.

– Kyllä ihmisten yksilölliset tilanteet täytyy jollain tavalla ottaa edelleenkin huomioon. Ei yhdellä muotilla voida kaikkien ihmisten työuria ja elämää käsitellä. Muun muassa siitä syystä meille oli tärkeää myös vuorotteluvapaan säilyttäminen.

Osa-aikaeläkkeen kritisoijille Mäenpää vastaa, että ei sitä nyt ihan nuorena saa, vastaisuudessa pitää olla kuusikymppinen osa-aikaeläkkeelle hakeutuessaan. Ja vuorotteluvapaalle on nyt jälleen kysyntää siinäkin mielessä, että vapaalle lähtijän tilalle tulee palkata työtön.

Suuri peikko tutkimusmatkan tiellä on eittämättä työttömyys, joka aivan yhtäkkiä on ryhtynyt paisumistaan paisumaan.

– Nykyistä työttömyysturvan tasoa voi hyvin puolustaa. Ei se kenellekään rikkautta tuo. Esittämällämme linjauksella korjataan järjestelmää niin, että toimihenkilöt pääsevät vahvemmin työttömyystuen piiriin ja työttömyyskorvaukset pysyvät edes jollain tavalla ansiotulojen perässä.

– Nyt jännittää, meneekö työttömyysturva-uudistus sosiaaliturvapaketin mukaisesti. Meidän edellytämme aktiivitoimien tehostamista. Toivottavasti valtion tuottavuusohjelmassa pystytään turvaamaan resurssit toteuttaa esimerkiksi sovittuja koulutuksia.

Nyt näkyy rannikko, missä on hyvinvoinnin jalokivi?

Mäenpään tekisi mieli merille. Hän haaveilee purjeiden nostamisesta ja vieläkin kaukaisimista maista.

– Työvoimaa tarvittaisiin ennakkoluuloisesti muualta.

Mutta saman tien kaukorannat tuovat hänen mieleensä globalisaation.

– Vaikka globalisaatio on tuonut monille maille kuten Suomelle menestystarina, joka on tuonut kasvua, niin kyllä se on synnyttänyt myös epätasa-arvoa ja sosiaalista kurjuutta.

– Ehkä opetus on se, että kansallinen politiikka pitäisi nähdä osana globaalia politiikkaa. Bisneksen vastapainoksi tulisi kehittää entistä oikeudenmukaisempaa hyvinvointiyhteiskuntaa ja toimivampaa sosiaalipolitiikkaa.

Mäenpään mukaan suomalaisen yhteiskunnan ja verovarjoilla tuotettujen julkisten palvelujen uhaksi saattavat muotoutua sellaiset maat, jotka vahvalla taloudellisella kasvulla ja alhaisilla työvoimakustannuksilla haastavat Suomen kaltaisen yhteiskunnan väärellä tavalla.

– Joudutaan toisen rosvon kynsiin eli hyvinvointipalvelujen karsimiseen ja sosiaalitupon leikkaamiseen.

Jo riittävät rosvot, huomio jalokiveen!

– Hyvinvoinnin jalokivi on meillä jo, yllättää Mikko Mäenpää.

– Se on ollut meillä kaiken aikaa, mutta pölyynnyneenä. 1990–2000 lukujen aikana Suomessa on korostettu vain kovaa tulosta. Nyt pitää työhyvinvoinnin kautta löytää tuottavuus, laatu ja oppiminen uudelleen. Me pystymme siihen.

Mutta pystyykö retkikunta viemään jalokiven kotiin?

– Tietenkin. Ei tämä asia kuitenkaan hätäilemällä parane, vaan tarvitaan pitkäjänteistä matkustushalua. Sitä meillä on oltava, Mäenpää toteaa ja kääntää suunnan kaikessa rauhassa takaisin Tangerin ja Cairon kuntaliitosta kohti.

Markku Lehto jalokivijahdissa: Retkikunta pääsee turvallisesti perille

Markku Lehdon kanssa tutkimusmatkalle lähteminen vaatii enemmän kuin pelkän kartan tarkastelua etukäteen. Peli ei tahdo päästä alkuun, sillä Lehto ei oikein osaa valita kotipesäänsä: Tanger vai Cairo eli ansioturva vai perusturva.

Kummasta suuri matkaryhmänne starttaa, joukkueenjohtaja Lehto?

– Kysymys ei ole ihan helppo. Jos ajattelee ryhmäni tehtävää, niin se viittaa sekä Tangeriin että Cairoon. Haussa on sekä esitys riittävästä perusturvasta että aktiivisuutta edistävästä ansioturvasta.

Lähtöpisteen ohella Lehto pohti jo pelin alkumetreillä kuumeisesti loppuratkaisua: minne arvokkaimman hyvinvoinnin jalokiveä mallaa-va Afrikan tähti tulee kuljettaa?

– Ansioturva ei yksin riitä. Se ei kannustavasta elementistään ja vakiintuneesta asemastaan huolimatta auta, jos ihminen joutuu väliaikaisesti työstä pois.

– Jos halutaan näissä elämän notkahduksissa kunnioittaa ihmisarvoa ja torjua köyhyyttä, niin perusturvaa on niin ikään vaalittava. Sen varaan jää lopulta yllättävän paljon.

Mutta nyt ei filosofointi auta, tutkimusmatkailija Lehto! Peli odottaa.

Lehdon suuri ryhmä suuntaa Tangerin ja Cairon ympäri käytyjen muutaman ylimääräisen tuumauskierroksen jälkeen aarteen etsintään.

Vielä vuosi sitten luvassa oli varsinaisia helmiä: hallituksen tavoitelinjausten mukaisesti ikääntyneille uumoiltiin pidempää työuraa, työikäiselle väestölle väheneviä sairauspäiviä, vajaakuntoisten työhön osallistumisasteen nousua ja eläkeläisten ja opiskelijoiden siirtymistä työmarkkinoille.

Peli etenee alkuunsa rennosti pitkin rannikkoa. Kanarian saaret siintävät horisontissa ja matka etenee kohti Cape Verdeä ja Sierra Leonea.

Toki moni matkan varrella käännetty kiekko näyttää tyhjää, mutta muutama hevosenkengä tipahtelee onnea antamaan. Ja toden totta, Gold Coastilla hämmöittääkin jo loistava smaragdi, joka kertoo ikääntyvien työllisyyden paranemisesta.

Noppa kuljettaa matkaseuralaisia rivakasti, kunnes se pahin tapahtuu. Kiekon kääntöpuolelta ilmestyy rosvoista kauhein: taloustaantum!

– Tämä rosvo on päässyt yllättämään meidät kaikki, ihan maailmanlaajuisesti. Se on työntänyt meidät selviytymään yhä syvemmäksi käyvässä viidakossa, Lehto päivittelee.

Aarrearkku toisensa jälkeen napsahtaa taloustaantumana vuoksi kiinni. Sen lisäksi rosvo osaa psykologisen pehmitystaistelun.

– Tutkimusryhmämme piti päästä lyhentämään työttömyysjaksoja, mutta sitten kävikin niin, että massairtisanomisesta alkoivat. Ryhmälämme olisi ollut yhteisymmärrys kasassa jo viime vuodenvaihteessa, mutta lama sotki kaiken ja hajotti sisäisen rakenteemme.

Peliä vähäänkään seurannut osaakin jo täydentää rosvon aikaansaaman tarinan loppuun. Kesken tutkimusmatkaa Lehdon joukkueesta erkani osa, joka lähti etsimään omaa polkuaan ja pisti päänsä viidakosta ulos oman ehdotuksensa kanssa.

Syntyi sosiaalitupo.

– Olisi se voinut syntyä myös Sata-komitean osana, mutta Kela-maksun poistamisen ketterä yhdistäminen tähän ei olisi käynyt yhtä kiinnostavasti. Lama sotki asetelman nyt niin, ettei kukaan enää oikein tiennyt, oliko kyse talouden elvytyksestä vai pitkö sosiaaliturvan kokonaisuudistusta tarkkailla pitkällä tähtäyksellä.

Mutta viidakko on armoton: sinne ei voi jäädä suremaan menetyksiä, vaan tienraivausta on jatkettava.

Eteenpäin, joukkueenjohtaja Lehto!

Täytyy sanoa, että Lehdosta on filosofiluonteestaan huolimatta sittenkin kunnan tutkimusmatkailijaksi. Hän ravistaa pölyt harteiltaan ja kiinnittää huomionsa väestön ja kansakunnan vahvuuksiin.

– Meillä on edelleen korkeasti koulutettua väkeä. Yleinen työmoraalimme on hyvä. Lakeja kunnioitetaan. Sosiaaliturvaa ei käytetä väärin. Kadulla ei tarvitse pelätä ampumisia.

Ei siis muuta kuin rohkeasti matkaa jatkamaan. Meno on kaikesta huolimatta ennustettavaa.

Sademetsiä lähestyttäessä ympäristön väriloisto saa Lehdon kuitenkin hiukkasan haaveilemaan iloisemmasta, avoimemmasta ja monikulttuurisemmasta yhteiskunnasta. Matkaseurue sivuaa sopivasti pahamaineista Slave Coastia, mikä herättää Lehdon varoituskänismit.

– Sellainen peli ei vetele, että kaivetaan ainoastaan rusinat pullasta ja yritetään välttää kaikesta, mistä ei pidetä. Jos meille halutaan työvoimaa, niin kyllä heille kuuluu myös kotimaan sosiaaliturva.

Rusinoista ja pullista puhuminen saa Lehdon nälkäiseksi. Retkiseurue asettuu virkistävän Lake Victorian varrelle ruokailemaan.

Ruoka ja lepo tekevät tehtävänsä. Lehto ryhtyy rakentamaan optimistista suunnitelmaa Afrikan tähden varalle.

– Kyllä rosvon eli taantuman täytyy jossain vaiheessa hellittää. Voi, kunpa osaisimme ja älyäisimme hioa timanttiamme kaikesta huolimatta ja siltäkin varalta, että kykyjämme taatusti tarvitaan nousukauden alkaessa.

– Tulevaisuus muodostuu myös turbulentiksi, monet työt ja tehtävät loppuvat ja uutta on opittava. Meillä on kuitenkin siihen hyvät mahdollisuudet kuten koulutuksen perusapparaatti, joka tulisi pitää kunnossa.

Lehto haaveilee valtakunnasta, jossa vallitsee innostunut ja innostava työilmapiiri.

– Tähän mennessä olemme yrittäneet edistää työssä jaksamista erilaisten joustojen, muun muassa osa-aikaeläkkeen avulla, mutta kokemus osoittaa, että joustoja käyttävät ne, jotka niitä vähiten tarvitsevat.

Se suurin timantti on vielä löytymättä, arvoisa tutkimusmatkailija Lehto. Eteenpäin!

Retkikunta on selvästi päättänyt varoa erilaisia loukkuja, joita matkan varrelle osuu.

– Asumistuki liittyy moneen loukkuun. Se on tyypillinen etuus, joka riippuu monista tekijöistä mutta jonka purkamisesta seuraisi ongelmia. Jos taas sen saamista loivennetaan, tarvitaan paljon rahaa.

Nykyisessä monimutkaisuudessaan esimerkiksi asumistuen määräytymisedot ylittävät Lehdon mielikuvituksen rajat. Siihen pitää hänen mukaansa tulla yksinkertaistusta.

– Työttömyysturva taas saattaa heikentää lyhytaikaisten työsuhteiden kiinnostavuutta. Yksilö ei halua vaarantaa toimeentuloaan, vaikka työ saattaisikin kiinnostaa. Tämäkin on paha loukku.

Lehdon strategia ansojen väistelyyn on byrokratian vähentäminen ja tiedonsiirron tehostaminen, vaikka kuinka viidakossa ollaankin.

– Joissain tapauksissa työttömälle on annettava uusi lähtöruutu ja turvallinen alkumatka. Tällaisesta hyvä esimerkki on nyt käynnistyvä työpankki. Se on askel oikeaan suuntaan, Lehto toteaa.

Mutta nyt tarkkana omien askelten kanssa, hyvä matkanjohtaja Lehto. Lähestymme Capetownia, eikä se suurin timantti vielääkään hämmötä.

Lehto on kuitenkin rauhallinen.

– Kyllä me tämän komiteatyön viemme kunnialla päätökseen. Nyt olemme jo paremmalla puolella, sillä linjaukset on määritetty. Esimerkiksi sosiaaliturvan rakenteisiin tulee perehtyä entistä paremmin.

– Tietenkin näin jälkiviisaasti voisi tässä puolimatikassa sanoa, että ehkä omat tavoit-

teet taipaleen alkumetreillä olivat hieman yli-
mitoitettut. Suurta rakennemuutosta ei ole ihan yksinkertaista tehdä, ei ainakaan näin laajan ja eri intressitahojen omaavan joukon kanssa.

Matkanjohtaja hymyilee. Ei, hän virnistää.

Ja sitten vihdoinkin, siinä se arvokkain jalokivi loistaa!

Mutta minne Lehdon ryhmä suuntaa paluumatkalla, Tangeriin vai Cairoon?

– Voi, siihen mennessä, kun tämän komiteatyön piirtämä rakennemalli pitäisi olla käytössä, on kartalle jo ilmestynyt vähintään kolmas kotipesä, ehkä peräti kaupunkiliitos? Ei tässä siis mitään kiirettä ole.

Peli päättyy. Lehto tietää, missä tähtäin on.

Työeläkerahastosijoituksilla vaikea vuosi

► Työeläkesijoitusten lihavat vuodet ovat takanapäin. Neljän liHAVAN vuoden jälkeen viime vuosi oli finanssi- ja talouskriisin vuoksi synkkä. Korkealta tultiin alas ja lujaa. Vuonna 2008 työeläkesijoitukset vähentyivät noin 17 miljardilla eurolla eli 14 prosentilla.

Työeläkevakuuttajat TELAn julkaisemien tietojen mukaan sen jäsenyhteisöjen sijoituskanta oli viime vuoden lopussa 105,1 miljardia euroa. Sijoitusten markkina-arvo aleni syyskuun loppuun nähden yli kahdeksan miljardia euroa. Tilastoissa on mukana laakisääteinen työeläketurva.

Osakkeet rapisivat alas jyrkimmin

Osakesijoitusten arvo laski yli 22 miljardilla eurolla. Osakkeiden arvon alenema oli 36 prosenttia. Osakkeissa on loppuvuoden laskun jälkeen omaisuutta 34,4 miljardia euron arvosta.

Osakkeiden osuus työeläkevakuuttajien koko sijoituskannasta on alle 33 prosenttia, kun osuus hyvänä tuottovuonna 2007 oli yli vielä 46 prosenttia.

Osakesijoitukset sisältävät noteerattujen osakkeiden lisäksi osake- ja hedge-rahasto-osuudet, noteeraamattomat osakkeet ja pääomasijoitukset.

Kiivainta pudotusvauhti oli vuoden 2008 neljännen neljänneksen aikana, jolloin osakesijoitusten määrä väheni 9,9 miljardilla eurolla. Osakesijoituksissa hedge-rahastosijoituksia on 5,2 miljardin euron verran, mikä on viisi prosenttia koko sijoituskannasta. Osakesijoituksista niiden osuus on noin 15 prosenttia.

Osakkeiden osuus on korkein julkisalojen eläkevakuuttajilla, joilla niiden osuus oli laskenut hieman alle 40 prosentin. Työeläkeyhtiöillä osakkeiden määrä on vähentynyt vuoden aikana noin seitsemällätoista prosenttiyksiköllä noin 30 prosenttiin. Eläkesäätiöillä ja -kassoilla on osakkeissa yli 29 prosenttia sijoituksista.

Joukkovelkakirjoja ja kiinteistöjä

Joukkovelkakirjojen määrä on pysynyt määrällisesti vuositasolla lähes samana. Niiden osuus on noin 41 prosenttia sijoituksista.

Osaketuoton heikkeneminen on vaikuttanut siihen, että kiinteistösijoitusten kokonaismäärä on lisääntynyt voimakkaasti. Niiden osuus on jo 12,5 prosenttia sijoituksista.

Turvallista sijoitustuottoa tuo myös takaisinlainakanta, joka on vuoden aikana moninkertaistunut runsaaseen kolmeen miljardiin euroon. Lainojen osuus työeläkeyhtiöillä on jo lähes viisi prosenttia sijoituksista.

Kurssisyöksystä prosenttiyksikön korotustarve työeläkemaksuun

► Työeläkeyhtiöiden ja -laitosten sijoitustuottojen raju pudotus aiheuttaa selkeän työeläkkeiden rahoitusvajeen, ellei sisään tulevaa rahaa eli työeläkemaksua nosteta. Kun puhutaan miinusmerkkisistä, kaksinumeroisista tuottoprosenteista, voisi äkkiseltään kuvitella työeläkemaksun korotuspaineen sietämättömän kovaksi.

Tätä taustaa vasten Eläketurvakeskuksen suunnitteluosastolla tehdyt laskelmat vaikuttavat varsin maltillisilta.

– Tuottojen tähänastisten sulamisen vuoksi työeläkemaksua tulisi korottaa välittömästi ja pysyvästi noin prosenttiyksiköllä, kehityspäällikkö **Ismo Risku** toteaa.

Vain mittaluokkalaskelma

Tosin ”välittömästi ja pysyvästi” ovat vahvahkoja sanoja ekonomistin suusta. Siksi Ismo Risku korostaakin, että kyseessä on puhdas mittaluokkalaskelma. Tosielämä on toisenlainen.

– Laskelma on vain mekaaninen toimenpide, eikä se ota huomioon muita sopimuksia ja toimenpiteitä, joita nyt viime aikoina on esitetty.

Risku viittaa työmarkkinajärjestöjen neuvottelutulokseen, jonka seurauksena työeläkemaksua ehdotetaan korotettavaksi vuosina 2011–2014 vuosittain 0,4 prosenttiyksikköä eli yhteensä 1,6 prosenttiyksikköä.

– Neuvottelupaketissa sovitaan myös eläke-etuuksiin tehdystä muutoksista, joista toiset vaikuttavat rahoitusta vahvistavaksi, toiset heikentävästi. Näiden etuusmuutosten maksuvaikutus yhteensä jäänee pieneksi, hän arvioi.

– Etuuspuolen yli voi joka tapauksessa todeta, ettei työeläkemaksun korottamissuunnitelma ole ylimitoitettu. Ilman kehoja talousuutisiakin maksun korottaminen olisi ollut tervetullutta.

Korotuspainetta maksuun monesta suunnasta?

Jos maksun korotus olisi tullut tarpeeseen ilman finanssikriisiäkin, eikö sitten korotustarve ole nyt entistä suurempi?

– Kaavaillulla aikajänteellä tuo korotus riittää ihan hyvin eläkkeiden maksamiseen. Mutta tietenkin etuusperusteiseen eläkejärjestelmän perusperiaatteen mukaan maksu on sovitettava sen mukaan, että luvutut etuudet saadaan maksettua - ellei sitten etuuksia heikennetä, Risku muistuttaa järjestelmän mekanismista.

Toinen työeläkejärjestelmään sisäänrakennettu mekanismi auttaa niin ikään sovittamaan tuloja ja menoja, vaikka työllisyystilanne kuinka heikentyisi kehnon taloustilanteen myötä.

– Jos työnteko vähenee, niin samalla pienenee tietenkin työeläkemaksujen määrä. Kuitenkin pitemmällä ajoituksella myös eläkemeno pienenee, joten malli pysyy tasapainossa.

– Toisin sanoen työeläkkeiden rahoituksen kannalta tilanne ei käy niin synkäksi, vaikka muuten talouden näkymissä ei olekaan hurraamista, hän täsmentää.

Teksti: Kati Kalliomäki

Työeläkeyhtiöiden sijoitusten tuotto on painunut 15–20 prosenttia miinukselle. Katse on kääntynyt kotimaiseen sijoittamisen ja TyEL-takaisineläkeyhtiöiden suuntaan.

Finanssikriisi SULKEE OVIA ja aukoo uusia

Muuttuneessa taloustilanteessa työeläkeyhtiöt sijoittavat aiempaa enemmän kotimaiseen yritystoimintaan, kiinteistöihin sekä yhteiskuntaan rakennetun ympäristön verkostoon ja rakenteisiin, infrastruktuuriin. Työeläkemaksun takaisineläkeyhtiöiden sijoitus on myös herännyt lihaviin pörssivuosiin jälkeen henkiin.

Kysymme kolmelta työeläkeyhtiön sijoitusammattilaiselta, miten finanssikriisi on vaikuttanut yhtiöiden sijoitustoimintaan. Ilmarisen varatoimitusjohtaja **Timo Ritakallio**, Varman johtaja **Risto Murto** ja Veritaksen sijoitusjohtaja **Staffan Sevón** luonnehtivat sijoitusten tuotantomahdusta dramaattiseksi. Mutta niin syväle miina ei vienyt, ettei tästä noustaisi.

Osakkeiden markkinahinnan painuessa maan rakoon polkumyyntiin ei menty, vaikka alas kirjauksia onkin jouduttu tekemään. Nyt yhtiöt hakevat maltillista, pitkää tuottoa TyEL-takaisineläkeyhtiöiden sijoituksesta ja kotimaisiin yrityksiin sijoittamisesta.

Miten finanssikriisi näkyy työeläkeyhtiössä?

Viime syksynä alkanutta pörssipudotusta ei työeläkeyhtiöissä osattu ennakoida. Tuskin kukaan osasi olettaa, että pudotus on näinkin raju.

Ilmarisessa finanssikriisi on vaikuttanut monella tavalla: osakesijoitusten kurssilasku aiheutti yli kuudesosan menetyksen aikaisempaan sijoitustuottoon verrattuna. Ilmarisella lähes kaikki omaisuusluokat painuivat miinukselle.

– Sijoitustuottomme heikkeni viime vuon-

na -17,5 prosenttia, toteaa Timo Ritakallio Ilmarisesta.

Varman Risto Murto painottaa, että kaikki riskienhallintaan ja likviditeettikysymyksiin liittyvät asiat on otettu entistä huolellisempaan tarkasteluun. Sijoitusfokus vuoden 2009 alussa on hyvin erilainen kuin esimerkiksi vuoden 2007 alussa.

Alustavien tilinpäätöslukujen mukaan Varman sijoitusten tuotto oli pakkasen puolella -15,2 prosenttia käyvin arvoin laskettuna.

– Nyt voi ostaa halvemmalla eli saa laatutavaraa alennushintaan. Tilanne on vähän niin kuin kulkisi alennusmyyntiaikaan vaateostoksilla, Veritaksen Sevón vertaa.

Viime syksynä alkanut osakekurssien syksylasku tuntui myös Veritaksen kupeessa. Veritas Eläkevakuutuksen sijoitusten tuotto huveni huikeasti, painaen sijoitustuottojen tuloksen 15,4 prosenttia pakkaselle.

Kenen tehtävä on turvata kansallisomaisuutta?

Muuttuneessa markkinatilanteessa yhtiöiden pitkäjänteistä sijoituspolitiikkaa kuvaa se, että ne sijoittavat aikaisempaa enemmän myös kotimaisiin yrityksiin. Työeläkeyhtiöissä on luonnollista ajatella, että yritykset ovat kokonaisvaltaisesti heidän asiakkaitaan: vakuutusmaksutulon maksajina, mutta myös eläketurvan saajina.

Ilmarisen osakesalkussa suomalaissijoitusten paino on noin 40 prosenttia. Heille on tärkeää, että yhtiöllä on suomalaista omistusta. Ei

pelkästään osakepotti, lisäksi kiinteistöt ja infrastruktuurirakentaminen ovat Ilmarisen sijoittamista sananmukaisesti kotimaahan.

– On luonnollista sijoittaa suomalaiseen: jos eivät työeläkeyhtiöt kanna vastuuta suomalaisyritysten pärjäämisestä, niin ketkä sitten. Toki näillekin sijoituksille pitää saada kilpailukykyinen tuotto, Timo Ritakallio sanoo.

Hieman varauksellisemmin asian ilmaisee Risto Murto, vaikka Varmalla on huomattavan paljon suomalaisomistusta. Varman koko osakesalkun käteisosakkeista noin 70 prosenttia on suomalaisyhtiöitä.

– Ei työeläkeyhtiön ensimmäinen tehtävä ole kansallisomaisuuden pelastaminen tai turvaaminen. Ensisijainen tavoitteemme on hakea hyvää tuottoa, ei niinkään sijoittaa kotimaiseen. Tosin nämä kaksi tavoitetta eivät ole olleet Varmassa ristiriidassa keskenään: olemme suomalainen yhtiö, asiakkaamme ovat suomalaisia ja

Timo Ritakallio, Ilmarisen varatoimitusjohtaja, ei näe riskiä tai ristiriitaa työeläkemaksun takaisineläkeyhtiöiden sijoitustoimintaan. Valtiosa takaisineläkeyhtiöiden sijoitustoimintaan varmentuu pankkitakauksella.

Kuva: Esko Tuomisto

turvaamme suomalaisten eläkkeensaajien työeläkkeitä. Elinvoimainen suomalainen talouselämä on siten varmasti meidän kaikkien etu, Murto painottaa.

Voiko työeläkeyhtiö olla pankin roolissa?

Muuttuneessa taloustilanteessa yritykset hakevat rahoitusta työeläkeyhtiöiltä. Normaalisti rahoitus on pankkien liiketoimintaa, mutta lainojen kysyntä työeläkeyhtiöistä vilkastuu sitä mukaa kun pankkien kriisipuskureista pelivara ohenee.

– Me voimme väliaikaisesti olla mukana rahoitushuollossa, mutta emme voi ottaa, eikä tehtäviimme kuulukaan ottaa pankin roolia, muotoilee Murto selkeän kantansa asiaan.

Hän sanoo, että pitkällä juoksulla on järke-

vää, että pankit luotottavat yrityksiä, ja työeläkeyhtiöt hoitavat rahoitustehtävänsä yrityksiin sijoittamalla.

Ilmarisen yrityksille myöntämien lainojen kokonaismäärä eli yritysrahoituskanta nousi vuoden loppuun mennessä lähes 2,7 miljardiin euroon. Ritakallio sanoo, että pankin roolin työeläkeyhtiö voi ottaa vain tilapäisesti, kuten nyt kiristyneiden rahoitusmarkkinoiden aikoina.

Yritysrahoitus kasvoi Ilmarisessa koko viime vuoden. Nousu oli kiihtyvää loppuvuotta kohden kivuten vauhdilla harppauksin viidestä prosentista 12 prosenttiin. Ritakallion mukaan yritysrahoituksen osuus lisääntyy lähes viidennekseen. Euroina tämä tarkoittaa yrityslainojen kovaa kasvua tänä vuonna. Euromäärinä tarkasteltuna Ilmarisen yrityslainat nousevat lähes neljään miljardiin.

– Kokonaisuuden kannalta olisi hyvä, et-

tei se enää siitä kasvaisi. Meidän vikkelistämme TyEL-takaisinlainaus on turvallinen kohde, koska valtaosa takaisinlainauksesta varmentuu pankkitakauksella, Ritakallio sanoo.

– Emme voi korvata pankkeja. Pankkien kuuluu hoitaa rahoitus, meidän osuutemme kansallissomaisuuden turvaajina on huolehtia työeläketurvan hoitajina sijoitustoiminnastamme järkevästi, Sevón jatkaa.

Muuttuuko finanssikriisin pudotus syöskyksi?

Viime syksystä jatkunut epävarmuus ei osoita laantumisen merkkejä. Kuinka pitkään pudotus voi jatkua?

Ritakallio uskoo, että toipumista odotetaan vasta 2010, tuskin sitä ennen maailmanlaajuisen syvä lama hellittää.

– Koko tämän vuoden voimme sijoitusmarkkinoilla varautua pomppuiseen matkaan, on vuoroin ylämäkeä, vuoroin alamäkeä. Kansantaloudessa tullaan kuulemaan vielä huonoja uutisia senkin jälkeen kun globaalin talouden markkinat osoittavat rauhoittumisen merkkejä, Ritakallio veikkaa.

Samoilla linjoilla on Murto. Hän arvelee, että normaali taantuma olisi vuoden 2010 loppuun mennessä jo hellittänyt. Nyt arvioidaan sitä, käytyvätkö globaalin talouden syklit samalla tavalla kuin normaali taantuma.

– Riskiskenaario on, että tämä taantuma on syvempi ja kestää pidempään. Nyt jo tiedetään, että globaalissa taloudessa vajotaan syvemmälle kuin kertaakaan aiemmin toisen maailmansodan jälkeen. Syöksyn syvyyttä ja sen dynamiikkaa on vaikea ennustaa, Murto muistuttaa.

Sevón katsoo asiaa myös palkansaajan näkökulmasta. Hän pohtii, että yleisesti ottaen lamapuhe vaikuttaa psykologisesti ihmisten kulutuskäyttäytymiseen. Mutta oikeasti arjessa talousahdinko on niissä kotitalouksissa toisinta totta heti siinä vaiheessa, kun ihmiseltä lähtee työ ja palkanmaksu lakkaa.

Veritaksen Sevón epäroi täsmällisen arvauksen antamista. Hänen yhtä lailla kuin muidenkin on hankala ennustaa, missä vaiheessa täsmälleen pudotus päättyy ja nousu alkaa.

– Se on kuin heittäisi kiven veden pintaan: ensin nousevat laineet, jotka sitten laantuvat ajastaan. Jos jotain täytyy ennustaa, niin uskoisin että vuoden loppupuolella on pahin ohitettu. Alkuvuosi on laskusuhdannetta, mutta puolivälin jälkeen ei talous siitä juurikaan enää heikkene. Jos näin on, vuoden 2010 alkupuolella talous lähtee virkoamaan, Sevón sanoo.

Teksti: Anne Iivonen

Staffan Sevón, Veritaksen sijoitusjohtaja, kertoo talouskriisin vaikuttaneen siihen, että entistä huolellisemmin punnitaan työeläketurvan hoitamisen kannalta järkevät sijoituskohteet.

Kuva: Jammu Saari

Risto Murto, Varman sijoitustoiminnasta vastaava johtaja, pitää suomalaisiin yrityksiin sijoittamisen kannattavana silloin kun osakkeenomistaja saa pääomalle kilpailukykyisen tuoton.

Kuva: Tapani Pelttari

Marimekko on malliesimerkki: suomalaisen yritystoiminnan hedelmät viedään maailmalle mietittyinä laatutuotteina.

MARIMEKKO kävi kaupan

► Tämän vuoden alussa Marimekon osakkeiden hinta oli varsin edullinen. Osakemarkkinoilla Marimekon hinta-tase-arvo on suurin pirtein puolittunut viime vuodesta. Tässä yksi syy, miksi työeläkeyhtiöistä Ilmarinen, Varma ja Veritas ovat ostaneet Marimekkoa yhteensä noin 11 prosenttia koko yhtiön osakekannasta.

Kannattaa pitää mielessä, että yrityksenä Marimekko ei ole suuren suuri noin 73 miljoonan euron markkina-arvolla. Mutta sen brändi- ja imagoarvo on enemmän kuin hintalappu osoittaa.

Sijoitustoiminnan kannalta ajateltuna Marimekko on vahva ja tunnettu brändi, vaikka sen tuottohistoriassa onkin havaittavissa ailahtelevuutta. Marimekko on suomalaisen muotoilun malliesimerkki: yritystoiminnan hedelmät viedään maailmalle pitkälle jalostettuina, mietit-

tyinä valmiina laatutuotteina.

Ilmarinen omistaa Marimekkoa 3,4 prosenttia sen osakekannasta.

– Marimekko on hyvä yhtiö, ja sen osakkeita oli saatavilla sopivaan hintaan. Meille sopi hyvin hankkia menestyvää kotimaista yritystä, kertoo Ilmarisen sijoituspolitiikasta vastaava varatoimitusjohtaja **Timo Ritakallio**.

Varma omistaa Marimekon osakkeista viimeisimmän kaupan jälkeen 4,8 prosenttia. Marimekossa Varma on ollut pitkäaikainen sijoittaja.

– Yhtiömme oli jo silloin mukana, kun Marimekko listautui **Kirsti Paakkasen** toimitusjohtajavuosina pörssiin. Ja kun yrityksen johdossa viestikapula siirtyi **Mika Ihmuotilalle**, olimme silloinkin mukana, Varman johtaja **Risto Murto** kertoo.

Veritas hankki parilla miljoonalla 2,7 prosenttia Marimekon osakkeista.

– Marimekon hankinta on osa huolella rakennettua kokonaisuutta. Hallittua kokonaisuuskun hajauttamista perinteisten metsä-, teknologia- ja metalliteollisuuden rinnalla, joulukuussa Veritas Eläkevakuutuksen sijoitusjohtajan tehtävään valittu **Staffan Sevón** tarkentaa.

*Teksti: Anne Iivonen
Valokuvat: Cata Portin*

Vailla vastuuta

Vastuunkanto on ikävää ja stressaavaa. Inhimillinen olento siirtää vastuun mielellään itseltään muille. Kaksi viettelevää maailmankatsomusta – kommunismi ja rajoittamaton kapitalismi – palvelevat tätä päämäärää. Toisessa vastuu siirretään kaikkivoivalle yhteiskunnalle, toisessa markkinoiden näkymättömälle kädelle.

Kommunismi on henkitoreissaan, mutta tämän hetken talouden kriisissä taustalla piilee rajoittamattoman markkinatalouden ideologia. Kyseisen ideologian puhtasoppinen noudattaminen on johtanut perinteisten länsimaisten arvojen kääntymiseen pääläelle ja maailmanlaajuisesti tuhoisaan talouskehitykseen. Positiivista tässä pahassa kriisissä on, että syytöttehdas ei löydy Suomesta vaan anglosaksista maista.

Finanssikriisi ja markkinoiden näkymätön käsi

Mitä tekemistä tällä filosofoinnilla on eläkkeiden kanssa? Paljonkin, koska eläkesijoitusten arvoa romahduttaneen talouskriisin seurauksia on mietittävä myös eläkkeiden hoidon kannalta.

Asiaa kannattaa pohtia tarkastelemalla finanssikriisiin johtaneita epäonnistuneita käytäntöjä Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa. Vastuun välttelyä voi kutsua toisella nimellä ulkoistamiseksi. Keskeiset toimijat ovat ”ulkoistaneet” – ilman virallisia sopimuksia – ydintoimintojaan muille tahoille.

Lista on pitkä: lainsäätäjät luottivat finanssisektorin itsesääntelyn korvaavan normaalit asiakkaita suojelevat lait, valvojat luottivat valvottavien valvovan itsensä markkinakurin avulla, reititajat ulkoistivat mallinnuksen reitittaville ja sijoittajat ulkoistivat riskiarviot kaikille edellä mainituille sekä muille asiakkaille.

Eläkevarojen hoidon ulkoistaminen?

Työeläkejärjestelmässämme yksittäiset eläkelaitokset vastaavat omasta sijoitustoiminnastaan. Finanssisektorin muodin mukaisesti myös meillä on ehdotettu tapoja ulkoistaa sijoitustoiminnan hoito.

Ensimmäinen tapa on antaa työntekijöiden ja eläkeläisten hoitaa itse omaan eläkkeeseensä liittyvät sijoitukset yksityistilien muodossa. Tämä johtaisi paitsi amatöörimäiseen toimintaan ja turhiin kuluihin myös kahteen merkittävään yhteiskunnalliseen ongelmaan.

Pidemmän eliniän takia naisten eläketaso heikkenisi miehiin verrattuna. Toisaalta työvoiman tarjontaan syntyisi eläkejärjestelmän

korostama kansantaloudelle haitallinen ”sikasykli”, koska heikossa taloustilanteessa eläkkeellesiirtymistä lykättäisiin sijoitusten arvon romahdettua ja hyvässä tilanteessa lähdetäisiin eläkkeelle etuajassa hyvien sijoitustuottojen takia.

Toinen ehdotettu tapa ulkoistaa sijoitustoiminta on perustaa yksi sektorinlaajuinen sijoitusrahasto, joka jakaa konkreettisen sijoitustoiminnan markkinoille. Tämä ratkaisu altistaisi eläkevarat sekä jättirahaston harvalukuisten päättäjien mahdollisista virhearvoista seuravalle katastrofille että kotimaisen varainhoidon osaamisen surkastumiselle. Odotettavissa oleva ulkomaisten sijoitustoiminnan myyntiorganisaatioiden kasvu ei korvaisi tätä menetystä.

Kulunkulu söisi koronkoron

Siirretään kaikki riskit asiakkaalle ja kaapataan suuri osa voitoista. Tämä kaikki tapahtuu hankkimatta tuottoa yli markkinoiden keskiarvon!

Missä tällainen mainio diili onnistuu? Varainhoidossa!

Finanssisektorin voitot muodostivat Yhdysvalloissa 40 % kaikista yritysten voitoista vuonna 2007. Reaalitalouden näkökulmasta tästä löytyy todellinen tehottomuuden perikuva. Mikäli suomalaisten eläkevarojen hoidossa sovellettaisiin yksityistilijä tai monopolia, lähellä olisi kauhuskenaario. Ylipainoinen kustannusrakenne söisi kulunkulun muodossa koronkoron mahtavan voiman. Riskinottoa säätelisi taho, joka ei sitä itse kannaa.

Ei vähemmän vaan enemmän vastuunkantoa

Eläkevarojen hoito kannattaa järjestää niin, että sisäiset kulut ja riskit pysyvät hallinnassa eikä tuotot karkaa ulkopuolisille tahoille, kuten nykyoloissa finanssimarkkinoilla helposti tapahtuu. Tämä ei onnistu vastuuta pakoilemalla, vaan kehittämällä ja laajentamalla eläkelaitosten omaa sijoitustoimintaa.

Järkevä toimintatapa eläkevakuutuslaitokselle on kontrolloida itse sijoitustoiminnan valintoja: riskejä sekä kuluja. Tämä vaatii korkealaatuisen sijoitustoiminnan organisaation. Lisäksi eläkelaitoksen hallituksen tulee – kaiken muun lisäksi – kiinnittää erityistä huomiota henkilökunnan palkitsemisjärjestelmän järjestyksen edunsaajien ja maksajien näkökulmasta. Viisas palkitseminen ohjaa viisaaseen toimintaan.

Lasse Koskinen

Kuva: Tuomo Manninen

Kirjoittaja on tutkimusjohtaja Finanssivalvonnan väliaikaisorganisaatiossa. Esitetyt mielipiteet eivät välttämättä edusta Finanssivalvonnan kantaa asiassa.

Pienin askelin ikääntymistä vastaan

Pelätty ikääntyminen voidaan kohdata tyylikkäästi ja pitää samalla kiinni pohjoismaisesta hyvinvointimallista. Tähän tosin päästään ainoastaan tekemällä monia pieniä ja suurempiakin yhteiskunnallisia muutoksia.

Julkaisu verkossa:
<http://www.vnk.fi/julkaisut>

Valtioneuvoston kanslian ikääntymisraportti liittäisiineen on laaja kartoitus väestön ikääntymisen vaikutuksista ja varautumisen riittävyydestä. Vaikka maailman myrskyt juuri nyt tuodittavat Suomea suurempiakin valtiolaivoja, julkisen talouden kestävyysvaje voidaan pitkällä aikavälillä rutistaa jopa yhteen prosenttiin bruttokansantuotteesta.

Toisaalta maailman tilan, eikä pelkästään talouden, kehitys voi vuoteen 2050 mennessä romauttaa lukemat monin verroin synkemmiksi. Kauhuskenaariossa kestävyysvaje voi paisua 3 – 4 prosenttiin.

Valtioneuvoston oma tiedotuskoneisto tekee suuren asiantuntijakaartin töistä huolestuneen päätelmän: ”Suomi ei ole riittävästi varautunut väestön ikääntymiseen”.

Päätöksiä tehtävä nopeasti

Vanhasen kakkoskabinetti on teettänyt monipuolisen skenaariopaketin toimenpidesuosituksineen sillä ajatuksella, että hallitus ehtii vielä lähimpien kahden vuoden aikana tehdä jotakin osoitetuille ongelmille. Julkisen talouden kestävyden lisäksi erillisissä raporteissa tutkaillaan sosiaalisen ja poliittisen kestävyden näkymiä. Myös palvelujen kehittämisestä on tehty oma raporttinsa.

Ikääntyvän yhteiskunnan tulevaisuuden ennakoinnin punaiseksi langaksi on nyt omaksuttu aineksia kestävä kehityksen ideasta. Perinteisestä kamreerinäkökulmasta olisi saattanut syntyä tyllympää jälkeä.

Raportissa uskotaan, että hyvällä politiikalla eläkelupauksesta ja palveluja koskevasta hyvinvointilupauksesta voidaan pitää kiinni. Turva-
 verkkoja voidaan jopa hieman tiuhentaa ilman

kokonaisveroasteen nostamista.

Päätöksiä pitäisi tehdä nopeasti, joskin niiden toteuttamista pitäisi siirtää, kunnes ”taantumaa” hellittää. Valistuneet arvaajat puhuvat vuodesta 2011.

Kestävyyttä lisäävien rohtojen ei välttämättä tarvitse maistua edes kitkeriltä, jos toimenpidesuosituksien suuntaan edetään tasapainoisesti.

Voimme vielä pitää kiinni pohjoismaisesta hyvinvointimallista. Työhön osallistumisen, julkisten palvelujen ja terveyserojen kaventaminen muiden pohjoismaiden tasolle voisi olla hyvä tavoite – ehkäpä jopa hyvinvointimallin säilymisen tärkeä ehto.

Työuraa venytettävä

Työhön osallistumisen lisääminen edellyttää, että suomalaiset venyttävät työuraansa. Myös työssä olevien määrää pitäisi lisätä.

Ihmisten terveyden ja toimintakyvyn kohe-
 neminen mahdollistavat työuran pitkittämisen. Näin on jo osittain tapahtunut, mutta ongelmana ovat yhä eri sosioekonomisessa asemassa elävien suuret terveyserot.

Työhön osallistujien määrän lisääminen edellyttää muun muassa varhaisten eläkereittien tukkeamista. Pitkään työuraan voidaan rohkaista myös hyvällä verokohtelulla.

Aikanaan tulee puitavaksi myös vanhuuseläke-
 iän nostaminen. Se on looginen seuraus elin-
 aikaodotteen kasvusta.

Työelämän laitamilta on löydettävissä peräti noin 50 000 yli 55-vuotiaasta, mikäli heidän osaamisensa, jaksamisensa ja motivaationsa saadaan pidetyksi kunnossa.

Työhön osallistumisen kannalta yhdeksi huolenaiheeksi on havaittu nuoret, joiden työ-
 motivaatiota varhaiset työmarkkinakokemuk-

set saattavat murentaa. Toisin sanoen huonosti organisoidut, kehnosti maksetut ja turvattomat työsuhteet muine kitkerine mausteineen vieroittavat työmarkkinoilla ensi askeleitaan ottavia tehokkaasti työyhteiskunnan kutsuhuudoista.

Raportin laatijat toteavat, että politiikan onnistuessa työvoiman kokonaismäärä ei sittenkään ole supistumassa.

Onnistuneeseen politiikkaan kuuluu myös julkisten palvelujen tuottavuuden kohottaminen. Vuosittainen 0,25 prosentin tuottavuuden nousu riittäisi puolittamaan perusskenaariossa esitetyn yhden prosentin kestävyysvajeen.

Teksti: Eino Nykänen

Suurten ikäluokkien eläkkeelle siirtyminen näkyy tilastoissa

► Tällä vuosikymmenellä eläkkeellesiirtymisen odote on ollut nousujohteinen. Hyvä suuntaus saattaa kuitenkin katketa taloustaantumasta, mikäli pudotus jatkuu.

Eläkkeelle siirtymisessä ei tapahtunut viime vuonna merkittävää muutosta. Koko työeläkejärjestelmän eläkkeellesiirtymisikää kuvaava odote laski hieman edellisvuodesta vaikka julkisella sektorilla nousu jatkui.

Keskimääräinen eläkkeellesiirtymisikä, niin sanottu odote, oli 59,4 vuotta viime vuonna. 50 vuotta täyttäneistä laskettuna eläkkeellesiirtymisikä oli kaksi vuotta korkeampi eli 61,4 vuotta.

Suuret ikäluokat lähestyvät vanhuuseläkeikää. Ensimmäinen suurista ikäluokista täytti viime vuonna vanhuuseläkeiän alarajan 63 vuotta. Tämän vuoksi eläkkeelle siirtyneiden määrä kasvoi selvästi edellisvuodesta. Ensimmäistä kertaa pariinkymmeneen vuoteen eläkkeelle siirrytään yleisemmin 60 ikävuoden jälkeen kuin alle kuusikymppisenä.

Ikäluokkien kokojen perusteella arvioidaan, että tämän vuoden aikana vanhuuseläkkeelle siirtyviä voi olla lähes 40 000 henkilöä. Heikentynyt taloustilanne saattaa vielä lisätä eläkkeelle siirtyneiden määrää.

Palvelupommissa riittää purkamista

► Dosentti **Mikko Kauton** mielestä kestävyyslaskelmien kenties huolestuttavin viesti on palvelujärjestelmää uhkaava menojen kasvu. Kehityksen kääntäminen on ison työn takana, kun hajautetussa järjestelmässä päätöksiä tekevät tuhannet toimijat.

– Väestön ikääntymiseen varautuminen on ollut eläkejärjestelmän keskiössä jo 15 vuotta. Tarvittavista muutoksista voidaan määrätä lakeja säätämällä. Palvelujen osalta päätöksenteko on viety paikalliselle tasolle niin pitkälle kuin se suinkin on mahdollista. Tästä aiheutuvan hajanaisuuden vallitessa uudistusten tekeminen on pitkän työn takana. Väistämättä törmätään kunnallisen itsehallinnon rajoihin.

Kautto arvioi, että monella taholla kypsytellään hienoista paluuta äärimmäisestä paikallisesta ohjailusta keskitetyn ohjauksen suuntaan.

Eläketurvakeskuksen tutkimusosaston päällikkö Mikko Kautto on yksi ikääntymisraportin tekijöistä. Muutkin raporttia koonneet asiantuntijat ovat yksimielisiä siitä, että palvelujärjestelmä on rakentunut liikaa korjaavan laitoshoidon varaan. Sillä ei ikääntyneestä väestöstä

kunnialla selvitä, ellei vanhusten itsenäistä pärjäämistä saada vahvistetuksi.

Ikääntyneen väestön palvelujen menot pyysivät paremmin kurissa, mikäli palveluja saataisiin siirretyksi ehkäisevään toimintaan.

– Pienikin vihjaus eläkeiän nostamiseen pääsee otsikoihin. Ihmisten keskimääräinen elinaika lisääntyy monella vuodella ja samaan aikaan ikääntyvien terveys ja toimintakyky pysyy hyvänä yhä pidempään. On vaikeaa kuvitella, että kakki lisävuodet olisivat työstä vapaata aikaa, Kautto toteaa.

– Reilun politiikan kannalta olennaista on tarkastella työssäoloajan ja vapaavuosien välistä suhdetta, hän sanoo.

Ikääntymisraportin tehtävälstalla

- Työhön osallistujien määrää lisittävä
- Työuraa pitkitettävä
- Varhaisia eläkereittejä tukittava
- Terveystietoja kaventettava
- Vanhuuseläkeikää nostettava
- Painopistettä ehkäiseviin palveluihin
- Itsenäistä selviytymistä tuettava
- Palvelujen tuottavuutta kohennettava

Hankalasti työllistyville etsitään väyliä työelämään

Sosiaali- ja terveysministeriö
käynnistää uutta työllistämis-
kokeilua – työpankkia.

Työpankista toivotaan ohjuria hankalasti työllistyvien palauttamiseksi työelämään. Vajaakuntoisten ja pitkäaikaistyöttömien saaminen työsäkävien kirjoihin helpottaisi myös tulevaa työvoimapulaa. Sata-komitean ehdotuksista noussutta toimintatapaa kokeillaan tämän vuoden ajan.

Täyden palvelun pankki

Työpankkiin talletetaan töitä ja työntekijöitä. Se tarjoaa kaikki vajaakuntoisten työllistämiseksi tarvittavat palvelut. Näitä ovat esimerkiksi kuntoutus, valmennus, työharjoittelu ja koulutus. Tavoitteena on räätälöidä työttömälle yksilöllinen polku kuntoutuksesta avoimille työmarkkinoille.

Toimintaperiaatteena on valmentaa osatyökykyisiä ja pitkään työttömänä olleita ja tarjota työnantajille riskitön tapa työllistää. Yritykset voivat vuokrata työvoimaa aina sitä tarvitessaan ja käyttää halutessaan samoja tuttuja työ-

pankkilaisia.

Työntekijä on työsuhteessa työpankkiin, joka maksaa palkkaa alakohtaisten työehtosopimusten mukaan. Kun pankkilainen ei ole töissä avoimilla markkinoilla, tekee hän työpankin hankkimia alihankintatöitä pankin tiloissa.

Työpankkiin voivat ilmoittautua työttömät työnhakijat. Pankilla on kuitenkin valinnan mahdollisuus. Tärkeänä kriteerinä on vahva työinto.

Haussa helppo ja kustannustehokas toimintamalli

Pankin ei katsota kilpailevan tavallisten työvoimaa vuokraavien yritysten kanssa, sillä se keskittyy nimenomaan vajaakuntoisiin.

Työpankkikokeilu voidaan toteuttaa ilman lakimuutoksia, mutta testijakso näyttää tarvitaanko niitä pysyvän toiminnan järjestämiseksi. Vuoden 2009 loppuun kestäväällä kokeilulla etsitään malleja koko maata kattavan järjestelmän rakentamiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriö on varannut kokeilun käynnistämiseen ja markkinointiin 400 000 euroa. Itse toimintaa pyritetään kuitenkin toiminnasta saatujen tulojen ja ole-
massa olevien tukien avulla.

– Yksi tukimuoto on esimerkiksi palkkatuki. Tämä tulee kysymykseen, kun työnantaja palkkaa vammaisia tai pitkäaikaistyöttömiä, kertoo johtaja **Heikki Palm** sosiaali- ja terveysministeriöstä. Lisäksi sosiaaliselle yritykselle voidaan myöntää palkkatukea korotettuna.

– Toimivan ja kannattavan rahoitusmallin löytäminen on yksi kokeilun tavoitteista. Mukaan lähtee monenlaisia toimijoita. Osa niistä on yrityksiä, joilla on liikevaihtoa.

Kokeilun aloittaa 7 työpankkia

Työvoima- ja elinkeinokeskukset tiedustelivat hankkeeseen osallistujia viime vuoden puolella. Tuolloin pankkikokeiluun ilmaisi alustavan kiinnostuksensa kuutisenkymmentä toimijaa. Sosiaali- ja terveysministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, valtiovarainministeriön, Kuntaliiton ja Sata-komitean edustajista koottu johtoryhmä on valinnut hankkeelle 14 yhteistyökumppania.

– Työpankit ovat allekirjoittaneet sopimuksen sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Seitsemän pankeista on rahallisen tuen piirissä ja loput yhteistyökumppaneita, toteaa Palm.

Valintakriteerit olivat kaikille yhteiset, vaikka työpankkien onkin huomioitava työmarkkinoiden alueellisia eroja. Keskeistä toiminnassa on hyvä verkosto, sillä tarkoitus on nopeuttaa ja sujuvoittaa työllistymistä niin yritysten kuin työntekijöiden kannalta.

– Jälleensijoitustoiminnalle on asetettu valinnassa suuri painoarvo. Tavoitteena on saada työvoimaa takaisin vapaille markkinoille.

Työpankkiverkostoon kuuluu muun muassa yrityksiä, kuntia, työ- ja elinkeinotoimisto, Kela, sosiaali- ja terveystoimi sekä työvoiman palvelukeskus.

Kumppanuusperiaatteella toimimisesta on jo kokemusta Vantaan valon nimellä kulke-
vasta yhteistyömallista. Tämä Vantaan kaupungin, Edupolin ja sosiaalisen yrityksen Lubor Oy:n yhteistyö onkin ollut työpankki-
hankkeessa mallina. Valtakunnallisen pankkikokeilun vastaava mestari on projektipäällikkö **Aarne Kuusi** Edupolista.

Kokeilua seuraa hankkeen johtoryhmä sekä ulkopuolinen arvioija. Sata-komiteassa pankkikokeilun tuloksia arvioidaan syyskuussa. Mahdollisesta vakinaistamisesta päätetään vuodenvaihteen jälkeen.

Teksti: Johanna Merinen

Kuvitus: Ilkka Kumpunen

Eläkkeeltä takaisin hommiin

Parin vuoden takaiset lakiuudistukset avasivat Ruotsissa markkinaraon uudenlaiselle työnvälitykselle. Veteranpoolen tuo vanhuuseläkkeellä olevat takaisin työelämään – konkareiden omilla ehdoilla.

– Jotkut haluavat lisätuloja eläkkeen rinnalle. Toisille työ merkitsee, että tuntee itsensä tarpeelliseksi tai voi kehittää itseään ja hankkia uusia taitoja, kuvailee yrityksen perustaja ja toimitusjohtaja **Ingrid Erlandsson** ”veteraanien” motiiveja.

Lakimuutokset loivat markkinaraon

Ruotsin verolainsäädäntöä viilattiin vuonna 2007 niin, että lakisääteisellä vanhuuseläkkeellä tai työmarkkinajärjestöjen sopimuseläkkeellä olevien työnteko muuttui aikaisempaa kannattavammaksi.

Vanhuuseläkeläisten työskentelystä saamat verovähennykset sekä kohtuulliset kotitalousvähennykset olivat pohjavalu uudelle liikeidealle. Kun yhtälöä täydennettiin vielä entistä hyväkuntoisemmilla ja aktiivisemmilla vanhuuseläkeläisillä, syntyi työmarkkinoille uusi ryhmä.

Erlandsson kertoo, että eläkeläiset ovat vastaanottaneet ajatuksen hyvin.

– Työelämän konkareilla on taitoa ja pätevyyttä, jota he eivät yhtäkkiä enää voikaan käyttää. Tarjoamme alustan. Kokoamme osaamisen yhteen ja markkinoimme sen asiakkaille. Työn-

tekijämme voivat valita itse minkälaista työtä he tekevät ja kuinka paljon.

Täsmätyövoimaa vireistä senioreista

Franchise-periaatteella toimiva yritys on levittänyt lyhyen toimintahistoriansa aikana jo laajalle. Paikallistoimistoja on reilut kaksikymmentä.

Listoilla olevista noin 2500 työntekijästä on työllistynyt reilut 700 – suurin osa erilaisiin kädentaitoja vaativiin ja kotitaloustöihin. Yritykset palkkaavat noin 30 prosenttia välitysrenkaan työntekijöistä. Erlandsson näkee yritykset kuitenkin kasvualueena. Heille Veteranpoolen tarjoaa täsmätyövoimaa.

– Meidän kauttamme yritys saa työntekijän juuri tiettyyn tarpeeseen, ei kokopäivätyötä vaan tietyn tuntimäärän työpanosta.

Taantumalla positiivinen vaikutus

Veteranpoolen ei kärsi toimitusjohtajansa mukaan laskusuhdanteesta. Tilanne on hyvä, jopa kasvuun päin, sillä pätevää apua tarvitaan.

– Taantuma on vaikuttanut toimintaamme positiivisesti. Kun yrityksillä ei ole varaa palkata kokopäiväisiä työntekijöitä, meillä on tarjota osaavaa henkilökuntaa tuntitöihin.

Ingrid Erlandsson tarjoaa valmiista konseptia myös meille suomalaisille.

– Jos vain työmarkkinat ja lainsäädäntö taipuvat, meillä ei ole maantieteellisiä rajoituksia.

Kyllä, tämä energinen naisryrittäjä väläytti juuri ajatuksen Suomen sivukonttorista. Kiinnostaisiko franchise-ryrittäjyys?

Teksti: Johanna Merinen

Alueelliset työpankit

- Yritetään yhdessä ry., Oulu
- Etelä-Pohjanmaan sosiaalipsykiatrinen yhdistys ry., Seinäjoki
- Tyke Oy, Satakunta
- Vantaan Valo, Vantaa
- TyönVuoksi ry, Imatra
- Mikkelin seudun työpankkiverkosto, Mikkel
- Tekevä säätiö, Jyväskylä ja Äänekoski

Yhteistyöverkosto

- Rovaniemen Monitoimikeskus-säätiö, Rovaniemi
- Kuopion seudun työvalmennussäätiö, Kuopio
- Kumppaniksi ry., Kajaani
- Honkalampi-säätiö, Joensuu
- Someron kaupunki, Somero
- Työ & Toiminta ry., Helsinki
- Lahden seudun työttömät ry., Lahti

Veteranpoolen yrityksenä

Veteranpoolen on Ruotsissa vuonna 2007 perustettu vanhuuseläkeläisiä välittävä vuokratyö-yritys. Sen toiminta perustuu paikallisuuteen ja franchise-periaatteeseen.

Yrityksen tavoitteena on palvella vuonna 2009 kaikkia Ruotsin suurkaupunkialueita. Kungsbackassa sijaitseva pääkonttori huolehtii hallinnollisista tehtävistä, kuten palkanmaksusta, veroista ja vakuutuksista, laskutuksesta ja markkinoinnista. Paikalliskonttoreita on 22.

www.veteranpoolen.se

Bror-Erik harrastaa ulkoilua ja oman kunnon ylläpitoa. Vapaa-aikanaan hän lukee kaunokirjallisuutta.

– Olen tarpeeksi vanha mihin tahansa, mutta en liian vanha vielä mihinkään.

Toimittaja, urheiluselostaja Bror-Erik Wallenius, Bubi, ei ole kiinnostunut iästä – ei omastaan, eikä muidenkaan.

Bror-Erik Wallenius: "Eläkeläinen" on kammottava sana

Ikä luokittelee ja rajoittaa.

Bror-Erikin Walleniuksen mielestä maailmaan on tullut yhä enemmän luokituksia.

Luokittelemme ihmisiä: Ihmiset ovat lapsia, varhaisnuoria, varhaisteinejä, teinejä, nuoria, nuoria aikuisia, aikuisia, keski-ikäisiä, ikääntyviä, ikääntyneitä ja vanhuksia.

– Miksi karsinoida itsemme tällaiseen? Me ihmiset olemme mestareita keksimään rajoituksia!

Bror-Erikin eli Bubin mielestä yksi rajoittavimmista keksinnöistä on kello.

– Maailmassa ei ole sellaista aikaa, mitä kello mittaa. Länsimainen ihminen on kahlinnut itsensä kelloon ja sen osoittamaan aikaan.

Torikahvilassa keskustellaan

Bubi-lempinimen alkuperää kantaja ei muista, mutta todennäköisesti se liittyy ruotsinkieliseen etunimeen ja sen ääntämiseen.

Bubi on syntyperäinen helsinkiläinen. Hän on asunut eri puolilla kaupunkia, mutta Kämpylässä hän on asunut jo liki kolmekymmentä vuotta. Melkein yhtä monta vuotta hän on käynyt Helsingin Kauppatorilla kahvilla. Toripojat-kahvikoju on ollut aina auki vuosikymmenet päivästä toiseen, paitsi valuutanvaihdon vuoksi kuukauden päivät, kun markasta siirryttiin euroon.

– Juon kotona teetä, mutta kahville tulen

aina kotona ollessani tänne. Nautin miljööstä ja ihmisistä. Tunnen rentoutuvani. Täällä syntyy keskustelua aiheesta kuin aiheesta.

Bror-Erik keskustelee mielellään erilaisista asioista ja nostaa aiheita keskustelun keskiöön. Yksi tällainen "kuuma peruna", on sana eläkeläinen. Se pitäisi Bubin mielestä poistaa käytöstä kokonaan.

– Se on kammottava sana. Eläkeläinen-sanan tilalle pitäisi keksiä joku toinen sana. Minulle eläkeläisestä tulee mieleen henkilö, joka on jonkun toisen elätettävä. Se on negatiivista.

– Olen maksanut veroa ja sosiaalimaksua koko työelämässä oloajan ja maksan eläkkeestänikin suhteellisen paljon veroa. En ole kenenkään elättävänä. Olen maksanut oman eläkkeeni. En myöskään hyväksy kysymystä: Ketkä maksavat meidän eläkkeemme? Me olemme omat eläkkeemme tienanneet ja ansainneet.

Työelämästä vetäytynyt – ei eläkeläinen

Suomen kielen perussanakirjan mukaan eläke on "henkilölle tai hänen perheelleen määrätyn työsuhteen, työkyvyttömyyden tai muun perusteella määrääjain suoritettava elatusmaksu".

Eläkeläinen on samaisen sanakirjan mukaan eläkkeellä olija.

– Ollija! Mikä ollija on?

Bror-Erikin eli Bubin mielestä englanninkielinen sana retired on merkitykseltään parempi sana kuin suomen eläkeläinen-sana. Retired-sana on käännettävissä ilmaisuun "vetäytynyt työelämästä".

Käsitteet muuttuvat. Työn käsitekin muuttuneen vuosien mittaan. Meillä nyt käytössä oleva joustava eläkeikä 62 – 68 voi olla väliaikaista. Monissa maissahan puhutaan yli 70 vuoden eläkeiästä. Ja saahan ihminen tehdä työtä niin kauan kuin haluaa ja terveyttä riittää. Kuka työn tekemistä voi rajoittaakaan?

Teen työtä ilomielin

Bror-Erik Wallenius on "vetäytynyt työelämästä" Yleisradiosta. Eläkkeellejäämisvuotta hän ei muista eikä välitä sitä muistellakaan. Hän tekee työtä täysillä, silloin kun sitä tarjolla on.

– Olen terve ihminen ja työikäinen. Minä olen freelancer ja työikä on kiinni siitä, kuka minut palkkaa. Minulla on taito, halua ja kyky tehdä työtä.

Bubi kertoo, että hänen 89-vuotias äitinsä on harmissaan siitä, ettei hänellä ole työtä. Edellisen sukupolven edustajat ovat tehneet paljon työtä. Bubi huomauttaa, että sodasta eivät kärsineet vain rintamalla olevat, vaan myös siviilit.

– Kunnioitan ja arvostan edeltäviä sukupolviamme. He olivat työteliäitä ja aikaansaavia. Sinnikkäitä ja ymmärtäväisiä ihmisiä. Meitä

Helsinkiläinen Bror-Erik Wallenius pitää kotikaupungistaan. Kauppatori on hänen suosikkimiljöitään.

edeltäneet sukupolvet elivät toisenlaisessa yhteiskunnassa ja he elivät toisenlaista elämää, Bror-Erik miettii.

– Syntyä, tehdä ankarasti töitä ja kuolla pois. Siinä se suurin piirtein oli tämä ihmisen elo.

Upeat mummot ja papat

Bror-Erikin mielestä meidän sukupolvellamme ja meidän jälkeläisillämme on paljon asioita, jotka pitäisi panna kuntoon.

– Meitä vanhemmat ihmiset jäävät lopullisesti vaille sitä arvostusta, minkä he ansaitsivat. Meitä vanhemmat ovat olleet mestariporukkaa. Oikeastaan he ovat selvinneet ilman minkäänlaista yhteiskunnallista tukea. Mielettömän upea jengi!

Bror-Erikin suosikkiohjelma radiossa on sunnuntaisin kuultavissa oleva Ylen Kansan Radio.

– On hienoa kuunnella, kun sinne soittaa joku 90-vuotias mummo tai pappa, joka saa kansaneläkkeen ja kertoo, miten hyvin ne sillä ovat pärjänneet. Nämä papat ja mummot ovat olleet varsinaisia fakiireita.

Urheilu on niitä hyviä asioita

Urheiluselostajan työ sopii Bror-Erik Walleniukselle hyvin. Hän kertoo järjestäneensä jo pikkupoikana kavereitten kanssa urheilukilpailuja.

– Me keräsimme osallistumismaksua ja lipurahaa katsojilta. He olivat omaisia tai kavereita. Ensimmäinen palkinto kilpailun voittajalle oli noin 1 markka 50 penniä.

Bror-Erikin lapsuudenkoti oli kaksikielinen. Hänen äitinsä oli täysin ruotsinkielinen ja isänsä suomenkielinen. Kaksikielisyys on taannut sen, että Bror-Erik on voinut selostaa urheilua ruotsiksi ja suomeksi.

– Urheilu on myönteinen, hyvien ihmisten asia. Kaikki urheilijat ovat harjoitelleet viimeisen päälle – niin kuin hyvän esiintyjän pitääkin. Urheilijat ovat alansa huippuartisteja.

Urheiluselostajan työ ei ole niitä helpompia. Työ on iltatyötä ja viikonlopputyötä. Ystävällinen urheiluselostaja saa myös luottamustehtäviä katsojilta:

– Joskus öisinkin minulle soitetaan kotiin. Ravintoloissa on ollut urheiluaiheisia tietokilpailuja. Minulta tarkistetaan oikeat tulokset. Ihan aina en kuitenkaan vastaa yöllisiin soittoihin.

*Teksti Pirkko Jyväkorpi
Kuvat: Tuulikki Holopainen*

Mediassa vuonna 2008

Finanssikriisi nosti esiin kiperiä kysymyksiä

1. Vuoden 2008 keväällä ministeri Liisa Hyssälä perusti eläkefoorumin edistämään alaa koskevaa poliittista vuoropuhelua.
2. Kesän jälkeen vakavaraisuuden määrittelevää kaavaa arvosteltiin rankasti. Finanssikriisi johti sijoitustoimintaa koskevien säännösten muuttamiseen.
3. Vuoden lopussa työeläkevarojen takaisinlainausten määrä kasvoi. Työeläkevarojen omistuksesta keskusteltiin.

Työeläkealaa koskevassa julkisessa keskustelussa oltiin vuoden 2008 alussa huolestuneita työvoiman riittävyydestä. VATTin tutkimuspäällikkö **Pekka Parkkinen** arvioi, että kovallakin talouskasvulla vain kolmannes Suomen kunnista tulee selviytymään eläköitymisestä. (Kauppalehti 10.1.) Työvoiman riittävyyden varmistamiseksi etsittiin vaihtoehtoja.

Professori **Seppo Honkapohja** ehdotti eläkeiän nostamista 70-vuoteen. (Etelä-Suomen Sanomat verkkolehti 10.2.) Suomen yrittäjien puheenjohtaja, kansanedustaja **Eero Lehti** puolestaan esitti, että nuorten valmistumista tulisi vauhdittaa lupaamalla sperkarttuma nopeasti valmistuville. (Kauppalehti 30.1.)

Pääministeri **Matti Vanhanen** totesi, että työvoiman saantia voitaisiin turvata houkuttelemalla eläkeläisiä töihin sivutulujen verotusta keventämällä. Vanhasen ehdotus sai kannatusta EK:n johtaja **Seppo Riskiltä**. (Uutispäivä Demari 29.1.)

Kevään aikana Sosiaali- ja terveysministeri **Liisa Hyssälä** perusti eläkefoorumin edistämään työeläkealaa koskevaa vuoropuhelua. Hyssälä totesi, että foorumi perustettiin eduskunnan toiveesta ja ettei sosiaali- ja terveysministeriö voi enää katsoa sivusta eläkepolitiikkaa. Hyssälä perusteli foorumin tarpeellisuutta sillä, että eläkkeiden rahoitusohjasta on saatava tietoa ja kaikilla on oltava mahdollisuus sanoa asioista sanottavansa (Pohjalainen 1.4, Kauppalehti 1.4.)

Vakavaraisuus keskustelutti

Kesän jälkeen vakavaraisuuden määrittelevä kaava herätti huolestusta. Tutkija dosentti **Teemu Pennanen** ja kauppatieteen tohtorit **Petri Hil-**

Sari Keski-Heikkilä
Informaatikko
Eläketurvakeskus

li ja Matti Koivu selvittivät, että uudistettu vakavaraisuusraja saattaa joissain tilanteissa kannustaa turhaan riskinottoon vastoin alkuperäistä tavoitetta. (Helsingin Sanomat 2.9.)

Sosiaali- ja terveysministeriön vakuutusosaston neuvotteleva virkamies **Heikki Palm** kertoi, että eläkelaitosten vakavaraisuuden määrittelevässä kaavassa on rahoitusteorian vastaisesti johdettu virhe, jota edes suurten tel-yhtiöiden vakuutusmatemaatikot eivät olleet huomanneet. Asian teki ongelmalliseksi se, että kaava on kirjoitettu lakiin, joten virheen voi korjata vain lakia muuttamalla. (Kauppalehti 2.9.) Sosiaali- ja terveysministeriön vakuutusosaston päällikkö, ylijohtaja **Tarmo Pukki-la** otti kantaa asiaan toteamalla, että jos uusi eläkelaitosten vakavaraisuutta ja sijoitustoimintaa säätelevä laki johtaa järjenvastaisiin sijoituspäätöksiin, virheet on tunnustettava ja korjattava. (Kauppalehti 3.9.)

Varman aktuaarijohtaja **Pasi Mustonen** korosti, että esille nostetut ongelmat ovat hyvin pieniä ja teknisiä, eikä vakavaraisuuden laskentaan todennäköisesti löydy koskaan täydellistä kaavaa. (Kauppalehti 3.9.)

Sijoitustoiminnan säännöksiä muutettiin pikavauhdilla

Vuoden alkupuolella esitetty huoli eläkeyhtiöiden riskisijoituksista konkretisoitui loppuvuodesta. Syyskuussa alkanut raju pörssikurssien lasku söi työeläkeyhtiöiden sijoitusten arvoa ja vähensi samalla niiden toimintapääomaa.

Sosiaali- ja terveysministeri **Liisa Hyssälä** kertoi asettavansa työryhmän selvittämään eläkerahojen sijoittamisen sääntelyyn ja valvontaan liittyviä mahdollisia muutostarpeita. (Helsingin Sanomat 7.10, Kaleva

6.11.) Käyttöön otettaviin keinoihin kuuluivat Hyssälän mukaan osakesidonnaisen vastuuvelan kartuttamisen aikaistaminen ja eläkerahastojen täydentäminen vain rahastokorolla kuluvana vuonna. (Taloussanomat 9.10.)

Pörssikurssien romahdus aiheutti vaaran, että työeläkeyhtiöt joutuisivat myymään pakon edessä pörssiosakkeitaan halvalla säilyttääkseen vaaditun vakavaraisuuden. Sosiaali- ja terveysministeriön vakuutusosaston ylijohtaja **Tarmo Pukkila** sanoi, että kurssiromahdusten jatkuessa vakavaraisuuteen liittyviä sääntöjä, vakavaraisuuden laskentaperusteita tai vakavaraisuusrajaa pitää muuttaa, jotta osakkeiden pakkomyyntit voitaisiin estää. (Helsingin Sanomat 9.10.)

Hallitus päätti 17. lokakuuta työeläkeyhtiöiden vakavaraisuussäännöksiä helpottamisesta väliaikaisesti.

Yhteiskuntatieteiden tohtori, vakuutusmatematiikko **Olli Pusa** kritisoi päätöstä siitä, että järjestelmän vastuvelka siirretään toimintapääomiin. Pusa korosti, että vastuvelka on velkaa eläkkeensaajille, eikä sitä saa hävittää, päinvastoin kuin toimintapäätöksiä, joka on riskipuskuri, jonka luonteeseen kuuluu että se voi hävitä jos sijoitusten arvo romahtaa. (Suomen Kuvalehti 43/2008.)

Täysremontin tarve tyrmättiin

Vuoden loppupuolella käynnistyi laaja keskustelu työeläkejärjestelmän mahdollisesta remontin tarpeesta. Tapiolan pääjohtaja **Asmo Kalpala** ehdotti, että työeläkeyhtiöiden nykyisin itsenäisesti hallinnoimat sijoitusvarat siirrettäisiin yhteen pottiin puskurivarastoksi. Sijoitusmassan allokointiin liittyvät päätökset voisi Kalpalan mielestä hoitaa Eläketurvakeskus. Kalpalan mukaan ei ole järkevää, että samaan päämäärään tähtääviä päätöksiä tehdään hajautetusti samojen intressipiirien toimesta eri yhtiöissä. Kalpala kaipasi työeläkevaroja paimentamaan todella laaja-alaista, yhtiöistä riippumatonta asiantuntemusta. (Kauppalehti 15.10.)

Eläketurvakeskuksen toimitusjohtaja, eläkeneuvotteluryhmän puheenjohtaja **Jukka Rantala** ei puoltanut Kalpalan ehdotusta. Rantala muistutti, että työeläkejärjestelmän kehittämisessä on nimenomaan haluttu luoda hajautettu järjestelmä.

Varman toimitusjohtajan **Matti Vuoria** ja Ilmaisen varatoimitusjohtaja **Jaakko Tuomikoski** totesivat nykyisen järjestelmän toimivan hyvin. Myöskään työmarkkinajärjestöt eivät lämmenneet Kalpalan ajatukselle siirtyä sijoitustoiminnan hajautuksessa yhden korin malliin.

EK:n lakiasiaintoimiston johtaja **Lasse Laatonen** korosti, että työeläkerahoja ei voi lähteä sosialisoimaan ilman perustuslain säätämisyhteistyä ja ettei siihen ole myöskään asiallisesti mitään tarvetta. (Kauppalehti 16.10.)

Yhteiskuntatieteiden tohtori, vakuutusmatematiikko **Olli Pusa** kyseenalaisti, onko nykyinen työeläkejärjestelmän sijoitusten riskinhallintamekanismi ajan tasalla. Pusa sanoi, että kaksi vuotta sitten tehdyn vakavaraisuutta turvaavan uudistuksen arvioimista ei voi jättää eläkeyhtiöille ja työmarkkinamiehille, jotka laativat uudistuksen, vaan asian tutkiminen ja työeläkejärjestelmän hallintorakenteiden uudistaminen kuuluvat viranomaisille. (Helsingin Sanomat 17.10, Suomen Kuvalehti 43/2008.)

Takaisinlainaus paluuta 80-luvulle

Vuoden lopulla finanssikriisi ajoi yritykset hakemaan lainaa työeläkeyhtiöiltä. Varman yritysjohtaja **Pekka Saari** kertoi, että tyel-lainoja on otettu satakertaisesti alkuvuoteen verrattuna. Saari kuvaili tilannetta paluuna 80-luvulle. (Helsingin Sanomat 3.10 Uutispäivä Demari 4.11.)

Tapiolan pääjohtaja **Asmo Kalpala** totesi, että takaisinlainaus ei kasvata sijoitustuottoja, mutta luo toimivuutta talouteen. (Maaseudun tulevaisuus 13.10.) Eläke-Tapiolan sijoitusjohtaja **Hanna Hiidenpalo** ehdotti, että takaisinlainausjärjestelmää kehitettäisiin niin, että viitekorko tulisi muuttaa yleiseksi markkinahinnoitteluksi. (Aamulehti 15.10.)

Työeläkerahojen omistajuutta pohdittiin

Kansanedustaja **Jouko Skinnari** ehdotti, että työeläkeyhtiöt vetäisivät sijoituksiaan pois ulkomailta ja panostaisivat sen sijaan kotimaisiin investointeihin. (Uutispäivä Demari 17.11.) **Esa Swanljung** vastasi esitettyyn, että työeläkeyhtiöt suhtautuvat nyt näihin ehdotuksiin erittäin positiivisesti. Swanljung korosti kuitenkin, että työeläkerahat on tarkoitettu tulevien eläkkeiden maksuun ja tämän vuoksi mikään ulkopuolinen taho ei voi määrätä mihin kohteeseen rahat olisi sijoitettava. (Keskisuomalainen 18.11.)

Myös aktiiviset eläkeläiset ilmaisivat huolensa eläkerahojen puolesta. Useat mielipidepalstoilla kirjoittavat eläkeläiset korostivat, että eläkelaitosten varat ovat eläkeläisten ja parhaillaan omaa eläkettä ansaitsevien työntekijöiden omaisuutta. Jotkut eläkeläisistä kritisoivat eläkevakuutusyhtiötä siitä, että ne ovat toimineet palkansaajien ja eläkeläisten etujen vastaisesti pelaamalla pörssipeliä. Epäkohdaksi he näkivät sen, että eläkeläisillä ei ole omia edustajia eläkelaitosten päättävissä elimissä. (Helsingin Sanomat 20.11, 14.11.) Eläkeläiset ry:n Uudenmaan aluejärjestö vaati kannanotossaan eläkerahastojen turvaamista. (Kansan Uutiset 4.12.)

Valtiokonttori satsaa työhyvinvointiin

Kaikuja
kokonaisvaltaisesta
riskienhallinnasta

Valtiokonttorin viime vuonna nimetty vakuutustoimialajohtaja **Jyri Tapper** puhuu niin innostuneesti työstään, että kuuliija ei edes huomaa sanan eläke miltei puuttuvan hänen sanastostaan.

Tapperin vastuulle kuitenkin kuuluu yksi Suomen merkittävimmistä eläkevakuuttajista. Vakuutettuja asiakkaita Valtiokonttorilla on 180 000 ja eläkettä maksetaan liki 300 000 henkilölle.

Suurimpana erona yksityisiin eläkevakuuttajiin Tapper näkee sen, että Valtiokonttori voi tuntea asiakkaansa paremmin.

– Koska olemme myös asiakkaidemme tapaturmavakuuttajia, meillä on mahdollisuus hallita henkilöriskejä kokonaisvaltaisemmin.

Työjärjestykset ja tulosopimukset kummastuttivat

Vuodesta 2003 Valtiokonttorissa toiminut Tapper on ollut keskeisesti mukana valtion Kaikutyöhyvinvointipalvelujen kehittämisessä. Kaiku on Valtiokonttorin kehittämä palvelukokonaisuus, jolla pyritään vaikuttamaan kokonaisvaltaisesti työssä jaksamiseen.

– Usein työkyvyttömyyseläkkeelle johtaa pitkä vuosien kehitys, jossa työntekijän oman terveyden ja jaksamisen ongelmat ovat merkittävydestään huolimatta vain yksi osatekijä.

– Oikein toteutettu henkilöstöpolitiikka, etenkin johtaminen, luo kannustavaa ilmapiiriä ja työn hallinnan tunnetta, mikä auttaa selviämään muuten ylivoimaisilta tuntuvista tilanteista, Tapper tiivistää.

Parhaimmillaan työhyvinvointi saa jatkuvaan hallinnon kautta.

– Henkilöstön jaksamista uhkaavien riskien hallinta ja työhyvinvoinnin johtamisen mittarit on jo kirjattu useimpien virastojen tulosopimuksiin ja niistä raportoidaan säännöllisesti tilintarkastuskertomuksissa, Tapper kertoo

Hän muistaa, miten hän yksityiseltä puolelta tulleen aluksi kummeksui asiakirjamuotoisia viraston työjärjestyksiä ja tulosopimuksia, mutta huomasi pian, että nehan muodostavat hyvän rakenteen työhyvinvoinnin kehittämiselle.

Työhyvinvointi kovaa jumbppaa

Valvontaa tärkeämpää ovat kuitenkin arjen käytännöt tai kahdensuuntainen ”jumbppa”, jota sanoo Tapper mielellään käyttäen. Hän paljastaa, että palautekeskustelut ovat hänen omalla työpaikallaankin olleet rankkoja paikkoja esimiehille.

– Mutta ne kannattaa kestää. Kun esimiehet käyvät keskustelua, tämä lisää vuorovaikutusta ja tuo ymmärrystä. Keskustelua ei vain ole vanhastaan nähty kovin keskeisenä asiantuntijavaltaisessa valtion hallinnossa, kuten ei myöskään asiakkuuden ymmärtämistä.

Tapper muistuttaa, että työn mielekkäisyys ja asiakasnäkökulmaa kuuluvat olennaisesti myös työhyvinvointiin.

– Työ saa merkitystä ja tyytyväisyys kohtuu, kun tiedetään, ketä ja mitä varten palvelaan.

Avainsana tuottavuus

Tunnettu totuus on, että tyytyväinen työyhteisö tekee tulosta. Toisaalta tulevaisuudessa valtion pitää tehdä parempaa tulosta vähemmällä väellä.

– Palvelukeskustyyppisiin organisaatioihin on kerätty eri virastojen henkilöstö- ja taloushallinnon ”sivutoimintoja” ja tehty niistä palvelukeskusten ydintoimintoja. Palvelujen keskittämisellä on pystytty luomaan uutta professaalista toimintaa.

Julkisella puolella on osattu kehittyä. Tapper mainitsee hyvinä esimerkkeinä vero- ja työvoimahallinnon sekä kansainvälisessä vertailusakin palkitun Tullin.

– Tuottavuuden parantaminen ei ole ristiriidassa työssä jaksamisella, jos johto on mukana muutoksessa ja tuottavuuden kehittämiselle pystytään järjestämään resurssit ja puitteet.

Valtiokonttorin vakuutuksen vahvuutena vakuutustoimialajohtaja pitää tapaturmaturvan ja eläkkeiden olemista samassa virastossa. Tämä antaa paremmat mahdollisuudet edesauttaa asiakkaiden riskienhallintaa tiedottamisen ja opastamisen kautta.

– Valtiolla on helppo mieltää investoinnit työssä jaksamiseen yhteiseksi eduksi – kaikki voittavat, henkilöt ovat työkykyisiä, työnantajat säästävät kustannuksissa ja vakuuttaja säästyy korvauksilta.

Valtiokonttorin runsaan 300 ihmisen työyhteisön tuottavuutta kehitetään sisällöllisesti, tietoteknisesti ja hallinnollisesti.

– Selvitämme vakuutusten hoidossa yhteistyömahdollisuuksia volyymietujen saavuttamiseksi ja parannamme näin tuottavuuttamme. Vakuutuksen palvelulupaus on ”tehdä vaikeista vakuutusasioista asiakkaille helppoja – tehokkaasti”. Tämän mukaisesti pyrimme yksinkertaistamaan asioita ja tuottamaan asiakkaan vuosiprosessin eri vaiheisiin tarvittavat palvelut valmiina.

Valtiokonttori on jo vuosia sitten hajauttanut osan toimintoistaan Hämeenlinnaan – kokemukset hajautuksesta ovat olleet hyvät.

Eläkkeelle lähtö – molemminpuolinen mahdollisuus

Noin joka viides valtion nykyisestä yli 120 000 työntekijästä siirtyy eläkkeelle kolmen vuoden sisällä.

– Tuottavuusohjelmat ovat välttämättömiä jo yksin tämän tosiasian takia, mutta paljon on vielä asioita hoidettavana.

Erityisesti Tapper pahoittelee, että vielä kukaan eläkkeelle jäävien tietojen ja taitojen ei osata hyödyntää riittävästi, vaikka ikääntyvistä tulee koko ajan yhä tärkeämpi voimavara työelämälle.

– Samoin julkisia työsuhteita pitäisi patkittamisen asemesta pitkittää. Tätä varten tulisi perustaa puskuriorganisaatioita. Sellainen voisi vaikkapa tutkijalle tarjota pitkän työsuhteen, vaikka työt koostuisivat lyhyistä jaksoista. On kestänyt, että ihmiset ikään kuin pysyvästi hoitavat vastuullisia töitään määräaikaissuoksina.

Toistaiseksi eläkeuudistuksessa päähuomion on vienyt lakien säätäminen ja niiden viemisen tietoteknisiksi sovelluksiksi.

– Seuraavassa vaiheessa koko työeläkejärjestelmässä kannattaisi keskittyä siihen, miten yhdessä voisimme toimia työelämän parhaaksi ja auttaa tulevaa työvoimavajetta. Tämä on keskeinen koko kansantalouden haaste ja uskon, että eläkelaitoksilla olisi tässä paljon annettavaa, Tapper toivoo.

*Teksti: Kimmo Kontio
Kuvat: Tuulikki Holopainen*

Juttukokonaisuudessa silmäilläään Suomen muutosta koskevien ennusteiden ja visioiden osuvuutta sekä arvuutellaan tulevaisuutta. Ensimmäinen osa ilmestyi Työeläke 5/08 -lehdessä.

Mikä meitä odottaa?

Ennusteen mukaan Suomen väki vähenee vuoteen 2100 mennessä 3,7 miljoonaan. Saman verran meitä oli toisen maailmansodan jälkeen, tuolloin puolet väestöstä sai elantoaan maa- ja metsätaloudesta. Siihen tuskin on paluuta.

Ihmiskuntaa koskevissa pohdiskeluissa tulevaisuudelle on annettu monia määreitä. Tulemme siirtymään – ellemme jo ole – jälkiteolliseen yhteiskuntaan, informaatioyhteiskuntaan, huomiotalouteen, verkostoyhteiskuntaan.

Postmodernin ihmisen elämäntapaa leimaa epäjatkuvuus, identiteettien pirstoutuminen ja vaihdettavuus. Narsismin ja hedonismin leimaamassa maailmassa mikään entinen ei ole pyhää; kaikki leijuu ja liikkuu. Samaan keskusteluun kuuluu väittelyä historian lopusta, valtion heikkenemisestä, maailmankylästä, ja huolta ilmastomuutoksesta sekä väestörajähdyksestä.

Tähän on tultu lyhyessä ajassa. Valistuksen aamunkoitosta ei ole kuin runsaat kymmenkun-

ta sukupolvea, ydinpommista kolme, ja internetistä tuskin yhtäkään. Sanotaan, että internetin aikakaudella neljännesvuosi vastaa yhtä vanhanaikaista vuotta, joten siis elämme noin vuotta 60 jälkeen internetin.

Tässä vauhdissa pitkäjänteiseen suunnitteluun uskomaan kasvaneet haukkovat henkeään. Tohtiiko edes ammattitutkija sanoa jotakin piskuisen Suomen tulevaisuudesta?

Ratkaisu-uskon aikaa

Yritysfuturologi **Tarja Meristö** sanoo, että suunnitteluopimismi on vaihtunut ratkaisu-uskoon. Meristöllä on kolmenkymmenen vuoden kokemus tulevaisuuden tutkimuksesta. Hänet innosti alalle kauppa- ja korkeakoulussa Meristön

pääainetta matematiikka opettanut professori **Pentti Malaska**. Tämä oli vasta perustetun Rooman klubin jäsen.

– Niinpä matematiikkaa opiskeltiin kirjoista ja luennoilla pelastettiin maapalloa.

Meristö on hyvin tietoinen, että monet leimaavat tulevaisuuden tutkimuksen hömpäksi. Skenaarioista ei ole hyötyä, epäilijät sanovat ja muistuttavat, että Rooman klubikin hakshti ennusteissaan maapallon raaka-ainevarojen loppumisesta.

– Ehkä emme olisi ryhtyneet kehittämään vähemmän raaka-aineita ja vähemmän energiaa käyttävää teknologiaa, ellei meitä olisi herätelty tekemään jotakin ei-toivottavan kehityskulun pysäyttämiseksi. Tulevaisuuden tutkimuksen tarkoituksena on osoittaa eri ratkaisuisia aiheutuvat tulevaisuuden tilat, esittää vaihtoehtoja ja polkuja, joilla toivottuun tilaan päästään.

Maantieteellekin mahdamme

Ainakaan suomalaisia yrityksiä ei voi moittia tulevaisuuden kohtaamisesta selkä menosuunnassa.

– Yrityksissä maailman muutokset on kohdattu jopa hienoisessa etunojassa. Suurten vientiyritysten riskianalyseissä ennakoitiin Neuvostoliiton hajoaminen paljon ennen kuin siitä tuli mediatapahtuma. Suomen politiikkakin on ollut tulevaisuuden odotusten suhteen määrätietoista, joskaan meillä ei yleensä ole lähdetty harrastamaan jäänmurtajatouhua. Muiden aukaisemalle ladulle suomalaiset ovat kuitenkin hypänneet nopeasti, Meristö sanoo.

Meristön mielestä meidän on kuitenkin jatkossa päästävä käsiksi muutama tabuihin.

– Elämme maailmanlaajuisessa verkostossa, mutta silti ajattelempa vielä että suomalainen yhteiskunta on maantieteeseen sidottu. Elämme virtuaaliverkoissa, ja meillä on aiempaa enemmän vaihtoehtoja joista valita. Voimme hankkia liittolaisia muualtakin kuin fyysisestä lähiympäristöstämme.

Muutos koskee politiikkaa, taloutta ja yksilöiden elämää.

– Meidän pitäisi irtaantua maantieteestä ja miettiä, miten pystymme puolustamaan oikeina pitämiämme asioita. Kyse on etujemme valvomisesta. Yritysten menestys ei ole sama kuin Suomen menestys, mutta Suomen menestykseen vaikuttaa, millainen paikka tämä on yrityksille. Saatamme valvoa liian tiukasti alueellamme asuvien etua, ja samalla unohtaa kokonaan ilman töitä olevat tai muualla asuvat. Voimme erehtyä taistelemaan yhä isommasta markkinaosuudesta, minkä tulisi löytyä yhä pienenevästä kakusta.

Meristö ravistelisi myös koulutustabua. Hänen mielestään Suomessa yliarvostetaan koulutusta.

– Onko meillä varaa koulutukseen, jolla ei ole mitään yhteiskunnallisia tavoitteita? Korkea koulutus ei vielä tarkoita osaamista. Meille on tulos koulutuskupla. Korkea koulutus irtaantuu siitä, mitä tosielämässä tarvitaan. Ylikoulutetuille ihmisille ei ehkä löydykään työtä. Suomesta voi helposti tulla halpatyömaa, jos meillä on ihmisiä, jotka eivät oikeasti osakaakaan tehdä mitään.

Lohenpyynnistä suurille silakkamarkkinoille

Kolmas riski – tai arviointivirhe – on globaali tabu, josta voi tulla kaikkien länsimaiden kompastuskivi.

– Liiketoiminnassa tähtäämme aina vauraiden tai ylemmän keskiluokan markkinoille, toimeentulopyramidin yläkolmannekseen. Maailmanlaajuisesti kannattaisi kiinnittää huomio pyramidin pohjaan, jossa itse asiassa elää alempi keskiluokka. Se kasvaa koko ajan.

– Me operoimme pienevän ikääntyvän joukon suuntaan sen sijaan, että kohdistaisimme ponnistelumme ihmisjoukkoon, jonka kysyntä-potentiaali jatkossa kasvaa. Hyvien, käyttökel-poisten ja kustannuksiltaan edullisten ratkaisujen kehittäminen tälle joukolle vasta onkin vaativaa, Meristö toteaa

Meristöstä kuunnellessa muistuu mieleen vanha sanonta, jonka mukaan lohi on niin arvokas kala, että sitä kannattaa pyytää vaikkei saisi-kaan.

Olisiko silakoista sittenkin ateriaksi – kun niitä saisi riittämiin?

Yhtenä liiketoiminnan suuntana Meristö näkee sosiaalisten innovaatioiden – uudisteiden – viennin. Muuan näistä voisi olla Suomessa kehitetty vajaakuntoisten työllistämismalli.

Vaikeita aikoja suomalaiselle kulttuurille

Tampereen yliopiston nykyinen yleisen historian professori **Marjatta Hietala** oli 1970-luvulla töissä Valtioneuvoston kanslian suunnitteluosastolla. Silloin uskottiin vahvasti keskusjohtoiseen aluepolitiikkaan ja yleensäkin yhteiskuntasuunnitteluun.

Aluepolitiikan suurista tavoitteista on toteutunut ainoastaan Oulun kasvu valtakunnanosa-keskukseksi. Hietalan nuoruudessa 1960-luvulla puhuttiin jopa Suomen hallinnollisen pääkaupungin siirtämisestä Jyväskylään.

Hietala ennustaa suomenkieliselä alueelle kehnoa tulevaisuutta. Suomen sukukieliä pu-

huvia on maailmassa vain parikymmentä miljoonaa.

– Olemme säilyneet pohjoisen sijaintimme vuoksi. Kylmä maa on vähemmän houkutteleva. Toisaalta täällä on paljon vapaata maata. Kansainvaellusaikana tänne olisi paljon tulijoita. Paljon riippuu siitä, tuleeko ilmasto lämpenemään vai kylmenemään. Suomen kieli voi rajoittaa muuttohalua.

Suomen tilanne on täysin toisenlainen kuin Irlannin, jonka avoin maahanmuuttopolitiikka toimii. Englannin kieli ei ole muuttajille esteenä.

– Olen syvästi huolissani suomalaista kulttuuria odottavasta ongelmavyyhdestä. Päätelmäni perustuvat heikkoihin signaaleihin. Suomen kieli ei enää tunnu kelpaavan akatemiseen keskusteluun, ja monet hyvät perinteet on hylätty.

– Eräs signaali hyökkää tajuntaan joka kerta kun palaan kotiin Länsi-Vantaalle: enää ei tulija voi tietää, onko saapunut Suomeen vai Amerikkaan, kun kaikki yrityslogot ovat vieraskielisiä. Samalla on pyyhkäisty pois keski-eurooppayhteydet ja koko eurooppalaisuus, meidän aikaisempi vahva kulttuurisidonnaisuutemme. Kielitaidosta on kadonnut monipuolisuus, samoin kuin jo nyt on nähtävissä tiedonintressin kaventuminen.

Historioitsijana Hietala on varovainen ilmastomuutosta ja mahdollisia ympäristöpakolaisuuden virtojan arvioidessaan. Vaikka ilmasto nyt näyttäisi olevan lämpenemässä, historian kokemuksiä voi lukea toiseenkin suuntaan.

– Viitisensataa vuotta sitten kylmä kausi lopetti tyystin viinin viljelyn Brittein saarilla, ja Lapin tilapäinen lämmin jakso 1920-luvulla johdatti Suomen maatalouspolitiikassa virheratkaisuun. Maanviljelyksen kasvukyky yliarvioitiin, ja Lappiin perustettiin viljelystiloja. Silloin uskottiin, että kymmenen hehtaarin tila elättäisi nelihenken perheen.

Väestökriisissä yhteiskuntakin voi hajota

Sosiologi Harri Melin muistuttaa, että Suomi on ensimmäisiä maita maailmassa, jotka ovat täysin uudessa demografisessa tilanteessa. Väestöpyramidi on kääntymässä päalaallaan seisovaksi pyramidiksi.

– Yleensä tämän tapaiset kriisit ovat historiassa merkinneet yhteiskuntien hajoamista. En tarkoita, että Suomi auttamattomasti häviäisi, mutta vakavan pohdinnan edessä joka tapauksessa olemme.

*Teksti: Eino Nykänen
Kuva: Ilkka Kumpunen*

Työeläkeote tuli tutuksi

Kotiin kirjeenä kannettu työeläkeote huomattiin, kirje avattiin ja se tunnistettiin. Otteen ulkoasuun ja kielelliseen sisältöön oltiin tyytyväisiä. Kertynyt eläke oli monelle odotusten mukainen, mutta joillekin silti pettymys, kertoo tuore tutkimustieto.

Työeläkeotteen ensimmäinen massajakelu pyörähti käyntiin viime vuoden keväänä jännityksen ilmapiiriin siivittämänä. Työeläkeyhtiöissä ja -laitoksissa varauduttiin kansalaisten yhteydenottotulvaan. Tiedotusvälineitä seurattiin silmä tarkkana. Jopa kriisiviestintään oli varauduttu esimerkiksi mahdollisten lähetysten liittyvien virheiden varalta.

Mutta kaikki sujuikin siististi ja ällistyttävän hiljaisesti. Otteita napsahteli ihmisten postilaatikoihin pitkin loppuvuotta, mutta niistä seurasi kovin vähän hälyä. Asiakaspalvelut eivät ruuhkautuneet eikä katastrofeja ilmennyt oikein millään rintamalla.

Mieleen hiipi tumanpuhuva ajatus: jos kansa ei ole huomannut työeläkeotetta lainkaan tai ei ymmärtänyt sen sisällöstä mitään? Entäpä jos koko työeläkeasia ei kiinnostakaan ketään?

Lähes tuhat vastaajaa

– Kansa on kyllä huomannut otteen ja jopa tustunut siihen, lohduttaa tiedottaja **Janne Pelkonen** Työeläkevakuuttajat TELAsta.

Pelkonen toimi tutkimuskoordinaattorina alan yhteisessä tutkimuksessa, jonka postikyselyn toteutti Taloustutkimus vuoden 2008 joulukuussa. Lähes 2000 työeläkeotteen saaneelle henkilölle lähteneeseen kyselyyn vastasi vajaa tuhat kansalaista, joten aineisto antaa Pelkosen mukaan hyvät lähtökohdat tutkimuskysymysten selvittämiseksi.

TELAn hallinnoima tutkimus selvitti, avattiinko työeläkeotekirje ja luettiin sitä. Entä ymmärsivätkö vakuutetut lukemansa? Mitä mieltä he ylipäänsään olivat työeläkeotteesta,

sen sisällöstä ja ulkoasusta?

Lisäksi haluttiin tietää, oliko karttunut eläke odotetun kaltainen ja vaikuttivatko otteen tiedot työssä jatkamiseen, yksityiseen säästämishalukkuuteen tai eläketietoisuuden lisääntymiseen. Myös työeläkeotteen luotettavuutta ja kiinnostusta siirtyä sähköisen otteen käyttäjäksi selvitettiin.

Paremmat tulokset kuin Ruotsissa

– Tutkimuksen päätulokset ovat nyt selvillä. Niiden takaa löytyy kuitenkin vielä paljon kiinnostavaa tietoa, jota irtoaa esimerkiksi eri taustamuuttujien painotuksilla tai rääkälöimällä aineistoa työeläkelaitosten mukaan. Tarkoituksenani on joka tapauksessa kirjoittaa tutkimuksesta kunnon tilastoraportti, joka julistettaneen keväällä, Pelkonen kertoo.

Päällimmäinen tutkimustulos on kuitenkin selvä, ja tutkijan mukaan lähes ällistyttävän myönteinen: 96 prosenttia vastaajista muisti saaneensa otteen, ja näistä 97 prosenttia vähintäänkin avasi kirjekuoren.

– Tulos on erittäin hyvä. Ruotsissa ensimmäisestä oranssista kirjekuoresta kymmenen vuotta sitten kampanjoitiin voimakkaasti. Siitä huolimatta Ruotsissa ensimmäisenä vuonna vain 85 prosenttia muisti saaneensa kuoren ja näistä 87 prosenttia avasi sen. Siihenkin nähdessä meidän alkumme on ollut rohkaiseva.

Pelkonen kuitenkin huomauttaa, että suomalaisista opiskelijoista noin viitisentoista prosenttia ei lukenut eikä muistanut saaneensa otetta. Lisäksi pienituloiset ja työttömät lukivat otteen muita huonommin. Parhaiten otteen lukivat hyvätuloiset ja maatalousyrittäjät.

Työeläkeotteen kanssa ei kuitenkaan viihdytty kovin pitkään.

– Iso osa vastaajista eli 81 prosenttia käytti otteeseen aikaa vähemmän kuin 15 minuuttia.

Laiskaa reagointia?

Työeläkeotteen lukemiseen käytetyn ajan vähyys ei kuitenkaan huolestuta Pelkosta yhtä paljon kuin se, että epäselvyyksiä otteestaan löytäneet olivat ani harvoin ottaneet yhteyttä omaan työeläkelaitokseensa. Puutteita tai virheitä työeläkeotteestaan ilmoitti löytäneensä peräti kuutisen prosenttia vastaajista. Luku-

määrä on huomattavasti suurempi kuin todellisten virheiden määrä.

– Tähän voi tietenkin olla monia selityksiä. Ensinnäkin joku voi pitää virheenä vaikkapa työnantajan nimen muuttumista vuosien varrella. Virheitä koskevan kysymyksen vastauksia täytyy vielä avata.

– Luonnollisesti tulee harkita myös sitä, pitäisikö viestinnässä entistä enemmän korostaa yksilön omaa vastuuta pitää työsuhdetietojaan ajan tasalla. Aika monet otteen saajista alkavat vasta nyt reagoimaan asiaan, kertoo tutkijasta tiedottajaksi siirtynyt Pelkonen.

Säästämissuunnitelmia työnteon jatkamisen asemesta

Lähes puolet vastaajista piti karttunutta eläketä odotetun kaltaisena. Toisaalta joka toinen oli arvioinut ylläkanttiin oman eläkkeensä.

– Aika mielenkiintoista, että Oulussa ja Lapissa peräti kaksi kolmasosaa arvioi kertyneen eläkkeen odotuksia pienemmäksi.

– Kaiken kaikkiaan odotukset eläkkeestä ovat suurempia kuin toteutuneet eläkekertymät. Tämä on vaikuttanut tutkimuksen mukaan kansalaisten säästämishalukkuuteen: peräti 41 prosenttia aikoo säästää tulevaisuudessa. Kyseeseen vastanneista nuorista aikuisista jo yli kolmasosa oli ottanut yksityisen eläkevakuutuksen, Pelkonen kertoo.

Noin 15 prosenttia vastaajista arvioi jatkavan työskentelyä työeläkeotteen tietojen perusteella pidempään kuin oli aiemmin suunnitellut.

Lisää tietoa halutaan

Vaikka työeläkeotteen vaikutukset ihmisten työmotivaation lisäämiseen eivät kenties olleetkaan rohkaisevia, voivat kirjeitä lähettäneet kuitenkin olla tyytyväisiä ponnisteluihinsa. Nimittäin peräti 78 prosenttia vastaajista kertoi olleensa tyytyväisiä otepalvelun sisältöön ja työeläkeotteen ulkoasuun.

Työeläkeotteen tietoihin myös luotettiin. Luotettavana tietolähteenä pidettiin niin työeläkeyhtiöitä, eläkesäätiöitä, eläkekassoja kuin Eläketurvakeskustakin.

Kaiken myönteisen lisäksi työeläkeote onnistui lisäämään tietoutta tulevasta työeläkkeestä hyvin. Peräti 67 prosenttia vastaajista arveli tietojensa lisääntyneen. Siitä huolimatta kansalaisista 73 prosenttia haluaisi yhä enemmän tietoa omasta työeläketurvastaan.

Ainakin vielä tässä vaiheessa vaikuttaa siltä, että kansalaiset luottavat paperiseen tietoon sähköistä paremmin. Ainona versiona sähköisen työeläkeotteen halusi tutkiuista 17 prosenttia.

Teksti: Kati Kalliomäki

Työeläkeote **2009**
PENSIONSUTDRAG

Työeläkeotteen logo on pukeutunut kuluvaan vuoden asuun. Ennen vuoden 2009 työeläkeotteiden lähetysten alkamista on mielekästä tarkastella, kuinka ensimmäinen kierros sujui.

Eläkeotteita ranskalaisittain

1. Eläkeote jaetaan Ranskassa kerran viidessä vuodessa.
2. Työeläkeotteen jakelusta ei juurikaan kampanjoida.
3. Ranskalaisessa eläkeotteessa kerrotaan sekä yleisen eläkejärjestelmän että sopimuseläkkeiden tiedot. Lisäksi annetaan eläkearvio.

★ Mennyt vuosi oli eläkeotejakelun merkivuosi Suomessa, kun kansalaisille jaettiin uudet ja huolella valmistellut eläkeotteet. Samat askeleet, suorastaan historialliset, on otettu myös Ranskassa, kun siellä aloitettiin järjestelmällinen eläkeotejakelu.

Otejakelun tarkoituksena on saada kansalaiset tarkistamaan vakuutushistoriansa ja kiinnittämään huomiota tulevan eläkkeen määrään. Eläkeotejakelusta on lailla määrätty v. 2003.

Ranskassa tavoitteena on, että ote jaetaan 35 vuoden iästä alkaen viiden vuoden ikäluokkavälein kullekin ikäluokalle joka viides vuosi. Esimerkiksi tänä vuonna 40 täyttävä eli vuonna 1969 syntynyt vakuutettu saa eläkeotteensa tänä vuonna ja seuraavan kerran sinä vuonna, kun täyttää 45 eli vuonna 2014. Itse pyytämällä otteen voi saada joka toinen vuosi.

Otejakelu käynnistyi totutteluvaiheella. Vuonna 2007 ote jaettiin vain kahdelle ikäluokalle ja viime vuonna neljälle ikäluokalle - vuosina 1950, 1951, 1958 ja 1964 syntyneelle noin kolmelle miljoonalle vakuutetulle. Eläkeotetta ei kuitenkaan saanut, jos eläkelaitoksessa oli jokin tapaukseen liittyvä toimenpide meneillään tai osoitetiedot eivät olleet kunnossa. Näitä pois jääneitä oli noin 20 % koko joukosta.

Kansallinen vanhuuseläkekassa hoitaa trafiikin

★ Eläkeotteen tiedot hankittiin lakisääteisten palkansaajien ja yrittäjien yleisen ja erityisten eläkejärjestelmien eläkelaitoksilta sekä pakollisia lisäeläkkeitä hoitavilta eläkelaitoksilta – kaikkiaan 36 eläkelaitokselta.

Vuonna 2007 otejakelun alkaessa kaikki edellä sanottuja järjestelmiä hoitavat eläkelaitokset antoivat yksityiskohtaiset tietonsa lukuun ottamatta kolmea pientä erikoislaitosta (Opéra de Paris, Comédie française, Port autonome de Strasbourg), jotka ilmoittivat vain vihjetiedon.

Ranskan hajanaisten eläkejärjestelmän otejakelun käytännön työn keskipiste on Pariisissa sijaitseva palkansaajien kansallinen vanhuuseläkekassa *La caisse nationale d'assurance vieillesse, CNAV*, joka koosti otteen saavat henkilöt, hankki tiedot muista eläkelaitoksista ja laski eläkearviot. Otejakelua ja verkkopalveluita ohjaa lakiin perus-

Hannu Ramberg
Yhteyspäällikkö
Eläketurvakeskus

tuva yhteistyöelin *Le groupement d'intérêt public, GIP*. Jäseninä ovat eläkelaitokset.

Otteen yksikkökustannukset olivat 71 senttiä.

Eläkearvio yli 54-vuotiaille

★ Vakuutetun saamassa lähetyksessä on asiaa esittelevä saatekirje, eläkearvio, yhteenveto vakuutetusta työhistoriasta ja sen erittely. Eläkeotteella on esitetty sekä yleisen eläkejärjestelmän että sopimuseläkejärjestelmien tiedot. Otejakelun tueksi on verkkosivustotietoa ja lastentapalvelu (<http://www.info-retraite.fr/index.php?id=gip> ja <http://www.marel.fr/>).

Eläkearvio annetaan 55 vuoden iästä alkaen. Arvio ilmoitetaan 60 ja 65 vuoden ikää vastaavina tai vakuutetun täyden eläkkeen saavuttamiseksi vastaavina kuukausi- ja vuositasen summina. Yhteissummassa ovat sekä lakisääteisen eläkejärjestelmän eläke että pakollisten lisäeläkejärjestelmien eläkkeet.

Arvion teossa työskentelyn on oletettu jatkuvan entisellä palkalla kyseiseen ikään saakka. Työskentelyn lisäksi huomioon on otettu asevelvollisuusaika ja lastenhoitoaika.

Työskentelytietojen yhteenvedossa kerrotaan kokonaisvakuuttamisaika lakisääteisessä järjestelmässä neljännesvuosien summana ja lisäeläkejärjestelmissä ansaittujen eläkepisteiden summana. Lakisääteisen järjestelmän erittelyssä esitetään työskentelyaika, työnantaja tai työskentelyajan luonne, vuosipalkka ja ansaitut neljännesvuodet – ”*Trimestres*”. Lisäeläkejärjestelmien tiedot eritellään vuosittain, työnantajat tai työskentelyajan luonne sekä työskentelyaikaakohtaiset pisteet. Pisteellä on rahamääräinen arvo – 1 piste = 1,1648e/2008.

Epäselvyydet puidaan puhelimitse

★ Asiakaspalautteen suhteen oltiin varovaisia. Vuoden 2007 otejakelusta ei suuremmin tiedoteltu. Yhteydenottoja varten perustettiin erityinen puhelinpalvelu. Oteessa ilmoitettiin, että soitto yleisen eläkejärjestelmän palveluun maksoi 12 senttiä minuutilta ja lisäeläkejärjestelmään 15 senttiä minuutilta. Otejakelu sai 6 % vastaanottajista huomauttamaan työskentelyhistorian epäselvyyksistä - suuri enemmistö tarttui puhelimeen.

Seurantatutkimuksen mukaan eläkeotteeseen oltiin valtapuolises-ti tyytyväisiä kuten jakeluaikatauluun, tiedon ymmärrettävyyteen ja hyödyllisyyteen.

Ranskan otejakelu muistuttaa tavoitteiltaan ja sisällöltään paljon Suomessa toteutettua eläkeotejakelua. Otejakelusta syntyvä yhteydenottopalaute on Suomen kokemuksiin nähden korkea. Eroa selittävänä tekijänä on Suomen valmiiksi luotu yhteinen vakuutushistoriarekisteri ja 40 vuotta sitten aloitettu eläkeotejakelu, jolloin epätasällisyydet on jo ehditty hyvin selvittää.

Maamme vanhin eläkekassa tuntee työssä jatkamisen reseptin

Missä työssä pysytään eläkeiän yläkanttiin saakka? Työttömyyttä ei tunneta ja työkyvyttömyyskin on tavallista harvinaisempaa.

Apteekkien eläkekassassa tiedetään vastaus yli vuosisadan kokemuksella.

Eläkepäällikkö **Sirpa Moilanen** Apteekkien Eläkekassasta pitää työssään erityisesti siitä, että saa toimia apteekki-alan eläketurvan hyväksi. Työuraa on tullut täyteen jo yli parikymmentä vuotta.

Tampereen yliopistosta sosionomiksi valmistunut Moilanen ehti työskennellä Eläkevakuutusyhtiö Ilmarisen eläkeosastolla määräaikaisena jonkin aikaa 1980-luvulla. Tiedustellessaan Apteekkien Eläkekassasta auki olevaa paikkaa hän sai sen saman tien.

– Työt ovat vuosien kuluessa muuttuneet ja toimenkuva laajentunut, hän toteaa.

Moilasan toimenkuva vaikuttaa kieltämättä varsin laajalta. Eläkepäällikkönä hän vastaa vakuuttamisesta, eläkeratkaisutoiminnasta sekä neuvonnasta ja tiedottamisesta. Hän osallistuu

johtoryhmätyöskentelyyn ja esittelee eläkekassan hallituksessa eläke- ja vakuutusasiat. Myös työkyvyttömyys- ja kuntoutustapausten ratkaiseminen kuuluu eläkepäällikön työhön.

– Päätöksenteossa tarvittavat asiantuntijalääkärin lausunnot saadaan Porastolta, hän lisää.

Työkunto erityisen kallis

– Apteekkarit ovat työnantajina usein esimerkiksi. Erityistä huolta he tuntevat työntekijöitensä terveydestä ja hyvinvoinnista.

Apteekkarien onkin syytä pitää huolta työntekijöistään, sillä pienissä apteekeissa jokaisella on oma osaamisalueensa ja jokaisen työpanos on täysimääräisenä tarpeellinen. Myös säännökset rajoittavat apteekin eri ammattiryhmien töitä. Farmaseuttisia tehtäviä ei saa tekninen henkilökunta tehdä. Vajaakuntoisen siirto muihin tehtäviin on vaikeata, ellei mahdotonta, eikä kuntoutujan kannalta ilmene paljoakaan jouston varaa.

Apteekkien Eläkekassa on tehnyt yhteistyössä alan ammatti- ja edunvalvontajärjestöjen sekä Työturvallisuuskeskuksen kanssa oman ApteekkiTyky – kansion. Siitä saa neuvoja, miten käytännössä toimia työpaikoilla. Kansio on kaikkien apteekkien käytössä.

– Varhaisen puuttumisen malli on todettu käytännössä tarpeelliseksi, Sirpa Moilanen tähdentää.

– Vajaakuntoisen työntekijän tilanteeseen puututaan usein liian myöhään. Muuta ratkaisua ei sitten enää ole kuin eläke.

Apteekkialalla yleisimpiä ovat samat sairaudet kuin muillakin aloilla, tuki- ja liikuntaelin-sairaudet varttuneemmilla ja mielenterveyden sairaudet nuoremmilla. Työkyvyttömyyseläkejä myönnetään reilut 40 vuosittain.

Koko apteekkiväen vakuutukset samassa kassassa

Apteekkien Eläkekassa hoitaa sekä TyEL:n että YEL:n mukaista vakuuttamista. Eläkekassan vakuutettuja ovat yksityisten apteekkien apteekkarit ja heidän apteekissa työskentelevät per-

Eläkepäällikkö Sirpa Moilanen on työskennellyt Apteekkien Eläkekassassa 25 vuotta. Aikoinaan kassa merkitsi vuosittain vakuutettujen työeläketiedot viininpunaiseen kirjaan.

heenjäsenensä yrittäjinä ja koko apteekkien muu henkilökunta työntekijöinä.

Sirpa Moilanen kertoo kiertävänsä maakunnissa apteekkialan tilaisuuksissa tutustumassa vakuutettuihin ja samalla puhumassa eläkeasioista. Hän käy myös Helsingin ja Kuopion yliopiston proviisorikursseilla luennoimassa eläketurvasta.

Apteekkilaiset kysyvät paljon neuvoja eläkekassastaan.

– Vuoden 2005 lakimuutokset eivät ole ainkaan vielä yksinkertaistaneet tai keventäneet työtä. Asiakasneuvonta ja eläkehakemusten käsittely on vain monimutkaistunut. Mutta vaikeat erikoistapaukset ovat haasteellisia ja tuovat uuden oppimisen iloa, hän toteaa

Oman mausteensa erikoiseen alaan tuo vielä apteekkiläisten lisäetusäännöstö. Lisäeläkkeet käsitellään ja lasketaan aina erikseen. Vuoden 2005 jälkeen uusia jäseniä ei ole enää otettu lisäetujen piiriin.

Eläkekassa tekee kaikki varsinaiset vakuutusten hoitoon ja eläkkeisiin liittyvät työt itse. Eläkehakemuksia käsittelee kolme ja vakuutusasioita kaksi toimihenkilöä.

– Pienessä ryhmässä kaikki tekevät tarvittaessa kaikkea ja jokaisella on vahva ja laaja osaaminen, Moilanen toteaa.

Esimiehenä hän sanoo olevansa tarkka. Tarvittaessa neuvoa voi tulla kysymään.

Yrittäjien valioluokkaa

Työttömyyseläkejä ei kassassa ole juurikaan tarvinnut laskea.

– Apteekeissa on ollut välillä pulaakin farmaseuteista. Osa heistä hakeutuu lääketehtäisiin ja esimerkiksi kuntien palvelukseen sairaiden apteekkien hoitajiksi, Moilanen kertoo.

Jos työttömyys on lähes vieras käsite farmaseuteille, niin myös yrittäjäkunnalle tyypillinen sentinvenytys ei liene kaikille apteekkareille arkipäivää. Apteekkarin YEL-työtulo muodostuu keskimäärin huomattavasti YEL:n keskiarvotyötuloa korkeammaksi.

Myös kassa saa vakuutusmaksut ajallaan. Niitä ei ole rästissä eikä kovempiin perintätoimiin ole ollut tarvetta.

Sirpa Moilanen kertoo, että häneltä usein kysytään, milloin kannattaisi jäädä eläkkeelle.

– Rahastahan siinä on kysymys eikä raha voi kaikkea korvata.

Hän kehottaa kysyjää miettimään rahan todellista merkitystä itselleen.

– Toisaalta monille voi merkitä työyhteisö ja ammattitaito ja niiden kautta itsensä toteuttaminen niin paljon, että niistä on vaikea luopua.

Työkyvyttömyys apteekkareille harvinaista

Osa-aikaeläkeläisiä on apteekeissa paljon. Ilmeisesti työajat on sujuvasti järjestettävissä.

– Itse apteekkarit eivät jää osa-aikaeläkkeelle. Nykyisin apteekkarin on luovuttava apteekistaan 68-vuotiaana ja se on samalla heillä tavalisin ikä jäädä vanhuuseläkkeelle.

– Työkyvyttömyyseläkkeellä apteekkareita ei juuri ole, Moilanen tietää.

Hän muistaa erään tapauksen vuosikymmenien takaa. Vakuutettu oli lykännyt eläkkeensä hakemista reilusti yli 70-vuotiaaksi. Kun hakemus aikanaan tuli, ilmoitus vakuutetun kuolemasta tuli ennen eläkepäättöksen antamista.

Teksti: Ritva Rantanen

Kuva: Anne Iivonen

Eläkeikä perustamisvaiheessa 45 vuotta

Apteekkien Eläkekassa perustettiin vuonna 1864 Senaatin vahvistuksella. Silloisen eläkekassan sääntöjen mukaan ”tarkoituksena on valmistaa osakkainaan oleville apteekkariammatin alalla työskenteleville henkilöille tilaisuutta eläkkeen saamiseen sekä heille itselleen että heidän jälkeen eläville leskilleen ja alaikäisille lapsilleen”. Eläkeikä oli tuolloin 45 vuotta.

Eläkejä varten kerättiin jäseniltä vuosimaksua. Tullessaan 1940-luvulle Apteekkien Eläkekassan eläkkeiden reaaliarvot olivat pudonneet taloudellisten ja yhteiskunnallisten

muutosten myötä. Yli kolmannes osakkaista luovutti maksamansa vuosimaksut eläkerahaston hyväksi ja niin turvattiin rahaston jatkaminen.

1950-luvulla eläkekassa järjestettiin työsuhtepohjaiseksi. Jäsenyys määräytyi apteekkityösuhteen perusteella ja maksut perittiin palkkojen perusteella.

Kassa elpyi lakisääteisen työeläketurvan tultua voimaan 1960-luvun alussa.

Kersi R. Patel on rakennusyrittäjä Secunderabadissa Intiassa. Hän on hyvin työllistetty pienyrittäjä.

Kersi ja Havovi asuvat West Marredpallyssa Kersin rakentamassa talossa. Totta kai rakennusmiehen on tehtävä talo perheelleen maassa kuin maassa.

Intia ei ole hyvinvointivaltio siinä mielessä kuin me pohjoismaalaiset ymmärrämme. Valtio ei tee tulonsiirtoja lapsiperheiden eikä kenenkään muunkaan hyväksi. Jokaisen on maksettava omat kulunsa ja vakuutuksensa, myös eläketurvansa. Katujen varsilla näkyy mainoksia henkivakuutuksista ja eläkevakuutuksista.

Rakennusyrittäjä **Kersi R. Patel** työllistää tällä hetkellä firmassaan kahdeksan henkilöä. Hänen yrityksensä on pienyritys, mutta se on silti vakaa ja työllistävä. Intiassa katsotaan suopein mielin työllistämistä.

– Me rakennamme kaikenlaisia rakennuksia. Teemme liiketaloja, urheilutiloja, asuintaloja, kertoo Meher Constructions yrityksen omistaja ja toimitusjohtaja Kersi R. Patel. Hän perusti yrityksensä vuonna 1978. Sitä ennen hän teki töitä lankonsa omistamassa yrityksessä.

Kersi R. Patel kertoo, että Secunderabadissa, Hyderabadin sisärakentamisessa, missä Kersi asuu ja toimii, on vaikea saada ammattitaitoista työvoimaa, vaikka palkat ovat kohtuullisen hyvät ja muitakin etuja on. Rakennustyöläiset haluavat pitempiä työpaikkoja suurista rakennusfirmoista.

Meher Constructions työllistää työntekijänsä yhtä rakennushanketta kohti kerrallaan. Uuden hankkeen alkaessa töihin palkataan uudet ihmiset. Myös entiset työntekijät palkataan uusina. Työntekijät ovat freelancereita.

Kersin yritys maksaa työntekijöilleen palkkaa 4500 rupia kuukaudessa. Summa on euroissa sadan euron luokkaa.

Intiassa

YRITTÄJÄN ON HUOLEHDITTAVA ITSESTÄÄN

– Palkan lisäksi yritykseni maksaa työntekijöiden työmatkakulut, lääkärin ja teen. Koulutan myös omat rakennusmieheni.

Riskialtis rakennusala

Kersi kertoo opiskelleensa seitsemän vuoden ajan DR. Gandhi Technical Collegessa. Hän opiskeli metallitöitä, elektroniikkaa ja tuotantoprosesseja. Talonrakennuksen hän on oppinut käytännössä.

Rakennusyritys on riskialtis ala. Niinpä Meher Constructions, kuten muut yritykset, vakuuttavat työntekijänsä. Tapaturmavakuutus ja henkivakuutus ovat tarpeen.

Kolmenkymmenen vuoden aikana Meher Constructionsilla on tapahtunut yksi kuolemaan johtanut tapaturma. Rakennustyöläinen putosi kolmannelta kerroksesta ja menetti henkensä.

Intian miljardiluokan ihmismäärä sisältää paljon sosiaalista pääomaa ja yhteisötaitoja. Niitä ei kuitenkaan mitata rahassa, vaan jokaisen on tultava toimeen omillaan. Eläkepäiviin sijoittaminen on mahdollista vain niille, joille kertyy vaurautta.

– Onneksi yrityksellämme oli jo silloin vakuutusasiat kunnossa ja vakuutusyhtiö maksoi korvauksen kuolleen miehen vanhemmille. Hänellä ei ollut vaimoa eikä lapsia.

Intialaista YeL-takaisinlainausta

Sekä yrittäjät että työntekijät maksavat tietyn summan rahaa P.P.F. (Public Provide Fund) ra-

Katukuvassa näkyy mainoksia eläkevakuutuksista.

hastoon ja kerryttävät näin eläkettä. Vakuutus ja verotus ovat asioita, joiden hoitaminen kaipa Kersin mielestä ”fiksua finanssitaitoa”. Esimerkiksi yrittäjä voi maksaa 70 000 rupia vuodessa P.P.F:ään ja saa siitä verovähennystä.

– Olen maksanut itselleni keskimäärin 100 000 rupia vuodessa yrittäjän eläkevakuutusta. Ja maksan sitä 63-vuotiaaksi saakka. Sitten lopetan, Kersi kertoo.

Intiassa kuuden vuoden P.P.F:n maksamisen jälkeen yrittäjä voi käyttää ennakkoon maksamaa vakuutusrahaansa esimerkiksi investointeihin.

Kersin vaimo **Havovi Patel** käy työssä ja maksaa palkastaan vakuutusta.

– Olen maksanut omaa vakuutusta viimeiset seitsemän vuotta. Sitä ennen mieheni on maksanut vakuutukset minunkin puolestani, Havovi kertoo.

Kersi R. Patel on huolehtinut siitä, että hän

ja hänen vaimonsa voivat elää hyvän vanhuuden yhdessä. Varakkuuttahan perheellä on.

Jos ihminen on terve ja hänellä on yritys, hän voi tehdä työtä niin kauan kuin haluaa. Intiassa myös palkkatyöläisen eläkeikä vaihtelee. Valtiolla eläkeikä on muita alhaisempi ja valtion työntekijöille maksetaan myös tuntuvaa eläkettä. Valtiolla eläköitymisikä on 58 vuotta, yksityisillä hieman enemmän eli 60 – 65 vuotta.

Slummeja ja köyhyyttä

Intiassa kuin muuallakin maailmassa on hyvä elää, jos on varakas. Köyhät ovat köyhiä ja he ovat onnellisia, jos voivat täyttää vatsansa päivittäin. Eläkepäivistä köyhä ei edes haaveile. Intiassa on paljon väkeä, mutta paljon on myös työttömyyttä.

Suuri osa väestöstä on edelleen luku- ja kirjoitustaidotonta. Slummeissa asuminen on ta-

vallista. Esimerkiksi 60 prosenttia Mumbain 20 miljoonasta asukkaasta elää slummeissa. Maaseudun väki tulee kaupunkeihin työpaikan ja paremman elämän toivossa, haaveita toteuttamaan.

Teksti ja kuvat: Pirkko Jyväkorpi

Intiaa lukuina:

- Väkiluku: 1 129 866 154 (2007 arvio)
- Eliniänodote - miehet: 66,3 vuotta (2007 arvio)
- Eliniänodote - naiset: 71,2 vuotta (2007 arvio)
- Syntyvyys: 2,7 lasta / nainen
- Ikäjakautuma:
- 0–14 v 31,5 %
- 15–64 v 63,3 %
- 65 ja yli v 5,2 %
- Kaupungeissa asuu yli 286 miljoonaa ihmistä
- Maaseudulla asuu yli 742 miljoonaa ihmistä
- Slummeissa asuu yli 42 miljoonaa ihmistä
- Lukutaidottomia intialaisia on yli 20 miljoonaa
- Köyhyysrajan alapuolella elää 42%

Mumbaissa on useita slummeja.

ITÄVALTA

Toisen pilarin rahastot työpöydälle

★ Itävallan hallitus asetti tammikuun lopussa työryhmän pohtimaan muutoksia maan toisen pilarin eläkerahastoihin.

Hallitus on huolissaan työnantajakohtaisten eläkejärjestelmien heikoista tuotoista. Tuottojen suuri pudotus vuonna 2008 johtaa siihen, että noin kolmannes rahastoissa vakuutetuista työntekijöistä kärsii tänä vuonna etuuskien leikkauksista.

Valtiovarainministeri **Josef Pröllin** ilmoitus työryhmän perustamisesta johti välittömästi saman päivänä mielenosoituksiin Wienissä. Mielenosoittajat vaativat toimenpiteitä eläkeleikkausten pienentämiseksi.

Eläkerahastojen edustajat etsivät tilanteeseen ratkaisua ns. turvaeläkkeestä, joka sallisi pienemmät rahastotuotot, mutta myös pienemmät eläke-etuudet.

Työnantajakohtaisten eläkejärjestelmien edustajat näkevät nykyisen ongelman taustalla myös puskureiden puutteen. Toisen pilarin edustajien mukaan rahastoilla ei ole ollut riittävästi aikaa puskureiden keräämiseen rahoituskriisien välttämiseksi.

Työnantajakohtaisiin eläkejärjestelmiin kuuluu noin 13 prosenttia työntekijöistä. Itävallassa on 15 työnantajakohtaista ja kuusi ylikansallista yrityskohtaista eläkerahastoa. Valtaosa järjestelmistä on etuusperusteisia.

(IPE 29.1.2009; Etk.fi)

ISO-BRITANNIA

Taantuma vaikuttaa työuran pituuteen

★ Tammikuussa julkaistun kyselytutkimuksen tulosten mukaan lähes neljännes 45–55-vuotiaista brittiläisistä työntekijöistä aikoo lykätä eläkkeelle siirtymistään ja työskennellä pitempään.

Vakuutusyhtiö Life Trustin mukaan syy työntekijöiden eläkeaikomusten muuttumiseen on nykyinen taloustilanne: 23 prosenttia kyselyyn vastanneista ei usko heillä olevan enää varaa siirtyä eläkkeelle aikaisempien suunnitelmiensa mukaisesti.

Yli 55-vuotiaiden joukossa jopa 40 prosenttia pohtii eläkkeelle siirtymisen lykkäämistä.

Kyselytutkimukseen osallistui noin 2 100 brittiläistä työntekijää.

(IPE 14.1.2009; Life Trust News Release 14.1.2009)

Etuusperusteisia järjestelmiä suljetaan

★ Noin puolet Ison-Britannian aktiivisista, etuusperusteisista eläkejärjestelmistä saatetaan lähitulevaisuudessa sulkea uusilta vakuutetuilta, eläkerahastojen edunvalvonta- ja palvelujärjestö NAPF kertoo.

Järjestön raportin mukaan lähes puolet vakuutetuista uskoo työnantajansa vakuuttavan uudet työntekijät jatkossa maksuperusteisessa järjestelmässä.

Syy työnantajakohtaisten etuusperusteisten järjestelmien sulkemiseen näyttää olevan maan synkkä taloustilanne. Lähes kaikki vakuutetut uskovat nykyisen taloustilanteen ajavan eläkejärjestelmät muutoksen tielle.

Vakuutusalan edustajien mielestä eläkejärjestelmien muuttaminen maksuperusteiseksi johtuu myös työntekijöiden palkitsemisesta tapahtuvasta kehityksestä: maksuperusteiset eläkejärjestelmät antavat työnantajille paremman mahdollisuuden tarjota työntekijöiden eläkkeisiin sidottuja kannustimia.

Jo suljettujen ja edelleen aktiivisten etuusperusteisten eläkejärjestelmien mahdolliset muutokset koskettavat noin 1,5 miljoonaa työntekijää.

NAPF:n mielestä tilanne on hälyttävä. Yhdistys pyytää Britannian hallitusta ryhtymään toimenpiteisiin ja avustamaan eläkealaa samalla tavoin kuin hallitus on tukenut pankkisektoria ja pienyrityksiä.

(IPE 23.1.2009; NAPF Press Release 23.1.2009; Financial Times 26.1.2009)

YHDYSVALLAT

Finanssikriisi hävitti 401k-säästöt

★ Markkinoita riepottellut finanssikriisi on iskenyt pahasti Yhdysvaltain eläkevarallisuuteen. Arviolta 50 miljoonan amerikkalaisen työntekijän eläkesäästöt ovat menettäneet puolet arvostaan. Pahimmissa tapauksissa finanssikriisi on hävittänyt jopa 70 prosenttia työntekijöiden eläkkeistä.

Presidentti **George W. Bushin** kaudella suosittujen 401k-eläkesäästöt ovat olleet jo aikaisemmin koetuksella, kun moni työntekijä

Peter Lindström
informaatikko
Eläketurvakeskus

Muiden maiden
eläkeasioista voit lukea
myös Eläketurvakeskuksen
kotisivuilta, www.etk.fi osiosta
Kansainvälinen eläketieto

kijä on lainannut eläkesäästönsä tyhjiksi.

Pörssikurssien romahtamisen ja eläkesäästöjen ahkeran nostamisen pelätään johtavan siihen, että entistä useampi amerikkalainen ei koskaan pääse nauttimaan eläkevuosistaan. Kadonneet eläkerahat pakkavat entistä useammat ikääntyneet jatkaamaan työntekoa. Tuoreen tutkimustuloksen mukaan taantumasta huolimatta amerikkalaisten ikääntyneiden työllisyysaste on edelleen nousussa ja johtuu erityisesti eläkevarallisuuden sulamisesta.

Yritysten eläkevelvollisuuksiin finanssi-kriisi vaikuttaa eri tavoin. Eniten kriisi vaikuttaa yrityksiin, joilla on etuusperusteisia eläkejärjestelmiä. Pahimmassa rahoitusvaikeudessa ovat Exxon Mobilin ja Fordin eläkejärjestelmät.

(CNNMoney 26.1.2009; Taloussanomien 15.1.2009; Center for Retirement and Research at Boston College – Issue Brief January 2009)

RUOTSI

Eläkkeitä leikataan 4 prosenttia

★ Ruotsalaiset eläkkeensaajat saavat ensi vuonna eläkettä noin 4 prosenttia nykyistä vähemmän, sosiaalivakuutuslaitos Försäkringskassan arvioi.

Arvio perustuu laitoksen laskelmaan maan eläkejärjestelmän vastuista ja varallisuudesta. Laskelman tulos on, että maksettavat eläkkeet laskevat ensi vuonna. Eläkkeensaaja jonka eläke on nyt 12 000 kruunua saa ensi vuonna ennen verotusta 450 kruunua vähemmän.

Eläkkeiden leikkaaminen koskee sekä ansaintaeläkkeitä että vanhan ATP-järjestelmän lisäeläkkeitä.

Heikkenevät eläkkeet voivat vähentää kansalaisten kulutushaluja ja sitä kautta edelleen vaikeuttaa maan talouden toipumista, Försäkringskassan varoittaa.

Sosiaaliministeri **Christina Husmark Pehrsson** on koonnut viiden eri puolueen jäsenistä työryhmän tilanteen korjaamiseksi. Työryhmän tehtävänä on miettiä toimenpiteitä, joilla eläkkeensaajien elintaso lasku voidaan estää.

(R&D 2/2009)

EU

Työntekijöiden liikkuminen hyväksi Euroopalle

★ EU:n komission julkaiseman raportin mukaan unioniin vuosina 2004 ja 2007 liittyneistä maista tulevilla työntekijöillä on ollut myönteinen vaikutus EU-maiden talouteen. Työntekijöiden liikkuvuus on helpottanut työvoimapulaa työmarkkinoilla.

Komissio pitää myönteisenä myös sitä, etteivät liikkuvat työntekijät ole kuormittaneet vastaanottavien maiden sosiaaliturvajärjestelmiä eivätkä syrjäyttäneet paikallisia työntekijöitä tai polkeneet heidän palkkojaan.

Työntekijävirrat uusista jäsenmaista ovat jääneet vähäisiksi työmarkkinoiden kokoon ja EU:n ulkopuolisista maista tulevien työntekijöiden määrään nähden. Vuonna 2004 liittyneistä uusista jäsenmaista – lähinnä Puolasta, Liettuasta ja Slovakiasta – tulleista liikkuvista työntekijöistä suurin osa asettui Iso-Britanniaan tai Irlantiin. Romanianalaisten tärkeimmät kohdemaat ovat olleet Espanja ja Italia.

Komission raportti kertoo, että työvoiman vapaa liikkuminen näyttää olevan itsesääntöistä. Työntekijät muuttavat maihin, joissa työtä on tarjolla, ja monet heistä palaavat, kun tilanne työmarkkinoilla heikkenee. Talouden taantuminen on jo selvästi vähentänyt työntekijöiden siirtymistä länteen. Työntekijöiden paluumuutto itään on myös lisääntynyt.

(Euroopan komission Suomen-edustuston viikkotiedote 47/2008)

Komissiota arvostellaan ikäsyrynnästä

★ Euroopan oikeusasiamies **Nikiforos Diamandouros** arvosteli vuodenvaihteessa EU:n komissiota ikäsyrynnästä. Diamandourosin mukaan komissio syrji yli 65-vuotiaita tulkejaan.

Oikeusasiamiehen esittämän arvostelun taustalla on EU:n palveluksessa työskennelleen belgialaisen tulkin tapaus. Kyseinen kielenkääntäjä olisi halunnut jatkaa työssään täytettyään 65 vuotta, mutta tätä ei hänelle sallittu, vaan hänen työsuhteensa irtisanottiin.

EU:n komission edustaja **Pietro Petrucci** pitää tapausta seurauksena komission henkilöstöpolitiikasta. Komission henkilöstöpolitiikan mukaan komissio ei voi työllistää yli

65-vuotiaita freelance-kääntäjiä.

– Komissio pyrkii aktiivisesti rekrytoimaan nuoria ammattilaisia, jotta EU-kääntäjien ammattikunta voisi uusiutua, Petrucci kommentoi.

Oikeusasiamies Diamandouros ei ole vaikuuttanut komission perusteluista. Diamandouros mielestä komission ehdoton kieltäytyminen yli 65-vuotiaista työntekijöistä ei ole EU:n elimelle sopivaa.

Komissio ei ole hyväksynyt Diamandourosin ehdotusta henkilöstöpolitiikan muuttamiseksi. Komissio ei myöskään ole suostunut maksamaan irtisanotulle kielenkääntäjälle oikeusasiamiehen ehdottamia korvauksia.

(Euobserver 15.12.2008)

LIETTUA

Maksujen leikkaus vietiin läpi

★ Liettuan parlamentti pitää kiinni päätöksestään leikata toisen pilarin eläkemaksuja. Parlamentti voitti asiaa koskevassa kiistassa presidentti **Valdas Adamkus**, joka vastusti lakiesitystä. Presidentti Adamkus hylkäsi aikaisemmin tammikuussa lain eläkemaksujen leikkaamisesta.

Parlamentti ohitti presidentin veto-oikeudella tekemän päätöksen uudessa edustajaaänessä, jossa 85 kansanedustajaa hyväksyi leikkauksen ja 20 vastusti sitä.

Uusi laki leikkaa toisen pilarin rahastoihin suoritettavia maksuja 3 prosenttiin palkasta. Aikaisemmin toisen pilarin eläkemaksu oli 5,5 prosenttia. Laki astuu voimaan takautuvasti tämän vuoden alusta ja on voimassa ainakin vuoden 2010 loppuun asti.

Eläkemaksujen leikkaus on osa Liettuan hallituksen vuoden 2008 lopulla laatimaa kriisipakettia. Hallituksen tavoitteena on säästää kriisipaketin avulla 1,5 miljardia euroa. Pakettiin sisältyy toisen pilarin eläkemaksujen vähentämisen lisäksi veronkorotuksia ja julkisen sektorin palkkojen leikkauksia.

Liettuan sisäpoliittinen ilmapiiri on kiristynyt vuodenvaihteen jälkeen. Veronkorotuksia ja palkanleikkauksia vastaan protestoivat mielenosoittajat hyökkäsivät tammikuun puolivälissä maan parlamenttitaloon. Mielenosoittajat muun muassa kivittivät rakennuksen ikkunoita ja heittivät taloa kohti savupommeja. Poliisi hajotti mielenosoituksen kyynelkaasulla ja kumiluodeilla.

(IPE 22.1.2009; EUobserver 20.1.2009)

Kevään 2009 Eläketurvakeskuksen tutkimusseminaareissa käsitellään eläketurvan kehittämisen kannalta keskeisiä tutkimusalueita. Mihin tärkeisiin kysymyksiin on Suomessa etsitty vastauksia? Mitä on saatu selville ja mitä jäänyt tutkimatta?

Eläketurvasta tehtyä tutkimusta esittelevät Eläketurvakeskuksen tutkijat. Tämän jälkeen aihepiirin tutkimustarpeita nostavat esille tilaisuuteen kutsutut alan johtavat tutkijat. Myös yleisöltä toivotaan näkemyksiä eläketurvaa koskevan tutkimuksen kehittämiseksi.

Kaikki seminaarit pidetään torstaisin Eläketurvakeskuksessa klo 13.00 alkaen. Tilaisuuksien suunniteltu kesto on noin kaksi tuntia. Seminaarien jälkeen on kahvitarjoilua. Tilaisuuksiin toivotaan ilmoittautumista viikkoa ennen seminaaria osoitteeseen tutkimus@etk.fi tai puhelimitse 010 751 2146.

Eläketurvakeskuksen tutkimusseminaarit

KEVÄT 2009

Eläketurvan rahoitus • 26.2.2009 klo 13

Risto Vaittinen, *ekonomisti, ETK*

Niku Määttänen, *tutkimusohjaaja, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos*

Lasse Koskinen, *tutkimusjohtaja, Finanssivalvonta*

Eläkeläisten toimeentulo • 5.3.2009 klo 13

Juha Rantala, *ekonomisti, ETK*

Veli-Matti Ritakallio, *professori, Turun yliopisto*

Risto Sullström, *erikoistutkija, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus*

Työssä pysyminen ja eläkkeelle siirtyminen • 12.3.2009 klo 13

Eila Tuominen, *tutkimuspäällikkö, ETK*

Pauli Forma, *tutkimus- ja kehittämisjohtaja, Kuntien eläkevakuutus*

Seija Ilmakunnas, *ylijohtaja, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus*

Kansainvälinen eläkepolitiikka • 26.3.2009 klo 13

Sini Laitinen-Kuikka, *kehityspäällikkö, ETK*

Olli Kangas, *osastopäällikkö, tutkimusprofessori, Kansaneläkelaitos*

Juho Saari, *professori, Kuopion yliopisto*

Työkyky ja kuntoutus • 2.4.2009 klo 13

Raija Gould, *tutkija, ETK*

Marketta Rajavaara, *professori, Kansaneläkelaitos*

Eero Lahelma, *professori, Helsingin yliopisto*

Eläketurvakeskus
PENSIONSSKYDDSCENTRALEN

Työväki lähtee – mihin suuntaa tutkimus?

Toim. Matti Hannikainen ja Pia Lohikoski,
Vaajakoski 2008

★ Tunnollisen työeläketutkijan lähteisiin kuuluvat Palkansaajien tutkimuslaitoksen julkaisut. Satunnaisempi tuttavuus lieene lähinnä keskustelua herättävistä seminaareistaan tunnetun Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seuran julkaisusarja ”Väki voimakas”

Viime kesänä tuli painosta Työväki lähtee -niminen artikkelikokoelma, jonka kirjoittajina on vanhoja tuttuja nimiä, mutta löytyy myös uusia luutia, valmiina kynimään yhteiskuntamme katvealueita.

Tutkimusta suuntiessaan tämä tutkijoiden yhteisö pitää tärkeänä analysoida myös pitkän ajan kehitystä ja tulkita, miten yhteiskuntamme muuttui agraarisesta palveluyhteiskunnaksi. Eli pureudutaan juuri aikakauteen, johon osuu myös työeläkkeemme synty ja kehitys.

Niinpä **Matti Hannikainen** artikkelissaan ”Parempi vähän annettu kuin paljon luvattu” selvittelee eläkejärjestelmiemme kilvan ensimmäistä erää, jossa työeläkepuoli vähän kuin varkain heitti kenttään perhe-eläkkeen. Pekka Kuusen ja keskustapuolueen oli asetettava puolustuskannalle, ja niiden hellimä kokonaisuudistus tärvääntyi. Hannikainen on löytänyt uutta tietoa ja tuoreita näkökulmia ajan kaihinoihin.

Työeläkkeen syntyä on totuttu pitämään soittamme jälkeisen asevelihengen ilmauksena. **Jussi Vauhkonen** osoittaa, että taustalla on ollut reaalisempiakin tekijöitä, jotka ilmenivät jo 1940-luvulla suurempien työnantajien sosiaa-

litoimintana. Voimistunut ammattiyhdistysliike ja työnantajat löysivät uuden, valtakunnallisen toimikentän, jossa osapuolten taloudelliset intressit voitiin sovittaa. Syntyivät vuosiloma, työtömyysturva ja työeläke.

Tapio Bergholm käsittelee SKP:n suhtautumista Liinamaan tulopoliittiseen sopimukseen. Puolueen johtoon 1966 nousseet uudistajat Aarne Saarinen kärkihahmonaan antoivat sille varauksellisen mutta ratkaisevan tukensa. Tulopoliitiikan vastustajat kokosivat sittemmin rivinsä Taisto Sinisalon johdolla ja puolue käytännössä hajosi. – Eläkkeiden linjakysymyksissä uudistajien joukko asettui yleensä työeläkkeen kannalle.

Eläkejärjestelmiä sivuavia aiheita ovat **Mirja Österbergin** kirjoitus Karl-August Fagerholmista pohjoismaisen kokemuksen esittelijänä ja länsimaisten peruskäsitysten puoltajana sekä **Päivi Uljaksen** artikkeli funktionaalisesta tulojaosta ja ay-liikkeen itseymmärryksestä.

Muutkin kirjoitukset ovat mielenkiintoisia liikkuen köyhyyden kulttuurista ja sivistysseuroista kansakoulunopettajiin, joille kuului kansamme eheyttäminen erityisesti sotien välisenä aikana. Monia mukaansatempaavia esityksiä!

Lisätietoa seurasta ja julkaisuista <http://www.pageflakes.com/thpts>

Teksti: Seppo Pietiläinen

OIKAISU

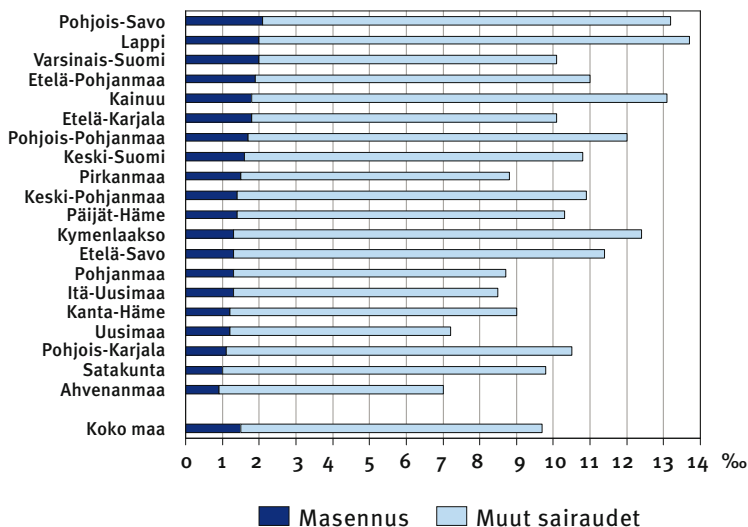
Työeläke-lehden grafiikassa (numerossa 5/2008, sivulla 12) esitettiin työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuus maakunnittain. Tuossa tilastografiikassa maakuntien tietosisältö on virheellinen: esimerkiksi Lapin ja Varsinais-Suomen sekä Kainuun ja Etelä-Karjalan luvut ovat menneet keskenään sekaisin. Pahoittelemme virheellisyyttä.

Ohessa virheen oikaiseva tilastografiikka, jossa tiedot ovat kohdallaan.

Työeläke 4/08 -lehden ”Rankka juominen vie työkyvyttömyyseläkkeelle” -juttuun oli jäänyt harmittava virhe. Vuonna 2005 työkyvyttömyyseläkkeellä oli alkoholin aiheuttamien elimellisten aivo-oireyhtymien ja käyttäytymishäiriöiden takia **5 505** ihmistä eikä 50 505 ihmistä, kuten jutussa erheellisesti väitettiin.

Toimitus pahoittelee!

Työkyvyttömyyseläkkeiden alkavuus maakunnittain vuonna 2007 (työeläkkeet, 25–62 -vuotiaat)

Noste-ohjelman sato lupaavaa

► Vuonna 2003 alkaneen ja kuluvan vuoden lopussa päättyvän Noste-ohjelman tavoitteena on lisätä vähiten koulutusta saaneiden aikuiskoulutukseen osallistumista ja samalla auttaa työntekijöitä jatkamaan työssä entistä pidempään.

Noste on opetusministeriön kolmikantayhteistyönä toteutettava aikuiskoulutuksen interventio. Noste-koulutuksen toteutuksessa on pyritty noudattamaan työelämälähtöisyyttä muun muassa siten, että koulutukset tukevat yritysten kehittämisstrategioita. Koulutus viedään työpaikoille ja sisältöjen ja ajoitusten painotuksissa otetaan huomioon työpaikkojen toiveita.

Työnantajat arvostavat tutkintoa ja katsovat sen vahvistavan työntekijöiden työmarkkina-asemaa. He ovat nähneet tutkinnon suorittamisella yhteyksiä tuottavuuden, tehokkuuden ja kilpailukyvyn kasvuun.

Koulutuksen on viime vuoden joulukuuhun mennessä aloittanut noin 24 000 henkilöä ja saman ajanjakson kuluessa he ovat suorittaneet noin 15 600 ammatillista tutkintoa, ammatillista osatutkintoa, tietokoneen ajokorttia tai ajokortin osia. Ruotsinkielisessä koulutuksessa aloittaneiden määrä on 854 ja tutkintoja sekä tutkintojen osia on tullut suoritetuksi 427.

Noste-opiskelijat ovat keskeyttäneet opiskelunsa keskimääräistä harvemmin kuin muut aikuisopiskelijat. Keskeyttäneiden määrä on ollut vuosina 2005–2008 keskimäärin 9,3 % samoina vuosina aloittaneiden opiskelijoiden määrästä.

Finanssivalvonta aloitti

► Finanssivalvonta (Fiva) on uusi rahoitus- ja vakuutusvalvontaviranomainen, jolle siirtyivät Rahoitustarkastuksen ja Vakuutusvalvontaviraston tehtävät. Sen valvottavina ovat pankit, vakuutus- ja eläkeyhtiöt sekä muut vakuutus-alalla toimivat, sijoituspalveluyritykset, rahastoyhtiöt ja pörssi. Valvottavat rahoittavat Finanssivalvonnan toimintaa 95-prosenttisesti, ja jäljelle jäävä viisi prosenttia rahoituksesta tulee Suomen Pankilta.

Finanssivalvonta toimii hallinnollisesti Suomen Pankin yhteydessä, mutta on päätöksensä

teossaan itsenäinen. Sen palveluksessa on työskentelee noin 210 henkeä. Toimipaikkoja on kaksi, ja ne sijaitsevat Helsingissä.

Finanssivalvonnan johtajaksi on nimitetty **Anneli Tuominen**. Vakuutussektorin vakavaraisuusvalvonnasta vastaa osastopäällikkö **Hely Salomaa**, joka toimi aikaisemmin Vakuutusvalvontaviraston ylijohtajana.

Finanssivalvonnan johtokunta päättää Fivan organisaatorakenteesta johtajan esittelyn pohjalta. Tämän jälkeen osastopäälliköiden määräaikaiset (viisi vuotta) virat julistetaan haettaviksi.

Johtokunnan puheenjohtajana toimii Suomen Pankin johtokunnan varapuheenjohtaja **Pentti Hakkarainen** ja varapuheenjohtajana valtiovarainministeriön alivaltiosihteeri **Martti Hetemäki**. Jäseninä toimivat varatuomari **Pirkko Juntti**, sosiaali- ja terveysministeriön johtaja **Antero Kiviniemi** ja filosofian kandidaatti **Paavo Pitkänen**.

Suomessa luja luottamus eläkejärjestelmään

► Suomalaiset luottavat vahvasti lakisääteiseen eläketurvaansa. Täällä ollaan muutenkin verrattain tyytyväisiä, onnellisia ja luottavaisia, vaikka tulotasossa jäädään jälkeen Euroopan kärkimaista. Tällaisia tuloksia saatiin Irlannin Dublinissa toimivan Euroopan elin- ja työolojen kehittämissäätiön toteuttamassa, elämänlaatu mittavassa kyselytutkimuksessa.

Eläkejärjestelmälleen suomalaiset antoivat toiseksi parhaan arvosanan (7) Luxemburgin (7,2) jälkeen. Asteikolla 1 – 10 annettujen arvosanojen keskiarvossa seuraavina tulivat Norja (6,8), Alankomaat (6,7) ja Tanska (6,1). Ruotsalaiset antoivat omalle eläkejärjestelmälleen laatuarvosanan 5,6 ja saksalaiset 4,5. Kysymys koski yleistä (julkista tai valtion) eläkejärjestelmää, mikä Suomen tapauksessa tarkoittaa lakisääteisiä työ- ja yrittäjäeläkkeitä sekä kansaneläkkeitä.

Eläkejärjestelmiä koskevien arvioiden keskiarvo ”vanhan” EU:n 15 jäsenmaassa oli 5, uusissa jäsenmaissa 4,2 ja koko EU:ssa 4,8. Keskiarvot on painotettu eri maiden asukasmäärillä, joten suurten maiden lukemat vaikuttavat enemmän kuin pienten.

Otantakyselyyn vastasi noin 1000 henkilöä

pienehköistä maista, suurista hieman enemmän. Tutkimukseen voi tutustua tarkemmin European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions –säätiön sivuilta osoitteessa <http://www.eurofound.europa.eu>.

Opettajat innokkaasti osa-aikaeläkkeellä

► Yhteensä yli 9 000 kuntatyöntekijää on osa-aikaeläkkeellä. Näistä yli 1 000 kunnallisen eläkelain piiriin kuuluvaa aineenopettajaa ja lehtoria oli osa-aikaeläkkeellä vuoden 2008 lopussa. Osa-aikaeläkeläisten osuus on aineenopettajien ja lehtorien joukossa selvästi korkeampi kuin muissa suurissa kunta-ammateissa.

Osa kuntien palveluksessa olevista opettajista kuuluu valtion eläkelain (VaEL) piiriin. Kun mukaan lasketaan heidät, osa-aikaeläkkeellä olevien kuntatyöntekijöiden lukumäärä nousee miltei 9 500 henkilöön. VaEL:n piiriin kuuluvat mm. ennen vuotta 1970 syntyneet peruskoulujen rehtorit ja opettajat sekä opettajat, jotka ovat aloittaneet palveluksensa ennen 1.1.1999.

Kaiken kaikkiaan osa-aikaeläkkeellä on noin 30 000 suomalaista.

Osa-aikaeläkkeellä on suhteellisesti keskimääräistä enemmän myös muun muassa siivoojia, kodinhoitajia ja kotiaivustajia, sihteereitä sekä kokkeja ja keittäjiä. Tätä selittää melko pitkälle työntekijöiden ikärakenne, sillä naisissä ammattiryhmissä työntekijät ovat 3–5 vuotta vanhempia kuin kunta-alalla keskimäärin. Kuntatyöntekijöiden keski-ikä oli vuoden 2007 lopussa 45,1 vuotta.

Lääkäreiden, sairaanhoitajien, lastenhoitajien ja palomiesten joukossa osa-aikaeläkeläisiä on suhteellisesti vähän.

Vuoden 2008 aikana 2 000 kuntatyöntekijää aloitti osa-aikaeläkkeen. Osa-aikaeläkkeen aloittaneet kuntatyöntekijät olivat keskimäärin 59,4-vuotiaita. Suurimmista ammattiryhmistä nuorimpana osa-aikaeläkkeen aloittivat perus- ja lähihoitajat, keskimäärin 59,0-vuotiaana. Sen sijaan kunnallishallinnon erityisasiantuntijat aloittivat osa-aikaeläkkeensä 60,1 vuoden iässä.

NIMITYKSET

Eläketurvakeskus

FL **Jaakko Aho** on nimitetty aktuaaripäälliköksi suunnitteluosaston vakuutusmatemaattiseen yksikköön 27.3.2009 lähtien.

DI **Juha Liukko** on nimitetty projektipäälliköksi tietohallinto-osastolle.

FM **Jenni Partanen** on nimitetty koulutus-suunnittelijaksi henkilöstöosastolle.

Merkonomi **Minna Virtanen** on nimitetty 5.11.2008 lukien eläkekouluttajaksi henkilöstö- ja koulutusosastolle.

Eläke-Fennia

Eläke-Fennian hallitus on nimittänyt Eläke-Fennian Asiakaslinjan johtajan, DI **Matti Carpénin**, yhtiön varatoimitusjohtajaksi 1.1.2009 alkaen.

Eläke-Tapiola

FM **Satu Kilponen** on nimitetty controlleriksi. Hän toimii osastopäällikkönä Eläke-Tapiolan uudella tilinpäätösosastolla, joka kuuluu eläkevakuutusmatemaatikot-yksikköön. Kilponen on aiemmin toiminut matemaatikkona Yritysten Henki-Tapiolassa ja Eläke-Tapiolassa.

Eläke-Tapiolan hallitus on nimittänyt KTM, metsänhoitaja **Erja Ketkon** Eläke-Tapiolan apulaisjohtajaksi 1.1.2009 alkaen. Erja Ketko siirtyy Eläke-Tapiolaan Valtiokonttorin Rahoitustoimialan apulaisjohtajan paikalta.

Etera

Maarit Javanainen on nimitetty yksikön päälliköksi sijoitushallintoyksikköön. OTK **Katariina Kaukonen** on nimitetty yhtiölakimieheksi.

FM **Kimmo Lietosaari** on nimitetty 1.3.2009 alkaen päämatemaatikoksi.

Jukka Lindfors on nimitetty yksikön päälliköksi myynti- ja palvelukanavat -yksikköön.

Sari Myllykoski on nimitetty verkkotuottajaksi.

FM, SHV-vakuutusmatemaatikko **Timo Mäkelä** on nimitetty aktuaarijohtajaksi. Hän aloittaa aktuaarijohtajana ja vastuullisena vakuutusmatemaatikkona 1.3.2009. Hän on tähän saakka toiminut Eteran päämatemaatikkona.

Jarno Pölönen on nimitetty asiakaspäälliköksi Lahden seudulle.

KTM, CIA, CFSa, CCSA **Timo Tarkkanen** on nimitetty riskienhallintapäälliköksi 1.3.2009 alkaen. Tarkkanen jatkaa myös yhtiön sisäisenä tarkastajana. Hän raportoi toimitusjohtajalle.

Heta Warty on nimitetty myynti- ja palvelukoordinaattoriksi.

Jani Åkers on nimitetty asiakaspäälliköksi.

Finanssivalvonta

Pankkivaltuusto on nimittänyt Finanssivalvonnan johtokunnan esityksestä ekonomi, varatuomari **Anneli Tuomisen** Finanssivalvonnan (Fiva) johtajaksi. Toimikausi on viisi vuotta. Tuominen on aiemmin toiminut mm. Finanssivalvonnan vt. johtajana ja Rahoitustarkastuksen johtajana.

Ilmarinen

FL **Barbara D'Ambrogio-Ola** on nimitetty matemaattisen osaston osastopäälliköksi 12.1.2009 alkaen.

Datanomi **Juha Junnelin** on nimitetty 1.1.2009 perustettavan uuden tietotekniikka-palveluosaston osastopäälliköksi.

Tradenomi, eMBA **Mika Paananen** on nimitetty ansiorekisteriosaston osastopäälliköksi. Hän toimi aikaisemmin asiakaspäällikkönä Ilmarisen suurasiakasyhteisissä.

DI **Mikko Räsänen** on nimitetty pääomasi-joitukset ja noteeraamattomat osakesijoitukset -osaston osastopäälliköksi 1.1.2009 alkaen.

KTM **Heidi Weissmann** on nimitetty sisäisen tarkastuksen päälliköksi.

Kuntien eläkevakuutus

Outi Lindroos, Tiina Uksila, Anu Uusi-Kauppi sekä **Eija Pirttilahti** on nimitetty eläkeratkaisijoiksi eläkeosaston 1. ratkaisuyksikköön.

Silja Varmola on nimitetty salkunhoitajaksi sijoitusosaston ulkoistettujen osakesijoitusten yksikköön.

Kati Ojaluoma on nimitetty salkunhoitajaksi sijoitusosaston vaihtoehtoisten sijoitus-

ten yksikköön.

Risto Kaartinen on nimitetty tutkijaksi tutkimus- ja kehittämissyksikköön.

Satu Ruuskanen ja **Katri Tikkinen** on nimitetty tarkastajiksi talousosaston tarkastusyksikköön.

Ari Pulkkinen ja **Johanna Linna** on nimitetty järjestelmäasiantuntijoiksi tietohallinnon tietojärjestelmäyksikköön.

Valtion Eläkerahasto

KTM **Kati Vesterinen** on nimitetty portfolio-analyytikoksi.

Veritas Eläkevakuutus

Marika **Nygårdas-Koivisto** on nimitetty sisäiseksi tarkastajaksi.

Kaisa Päärne on nimitetty back office -palvelujen tiimivastaavaksi.

Elina Saarinen on nimitetty tiedottajaksi markkinointiviestintään.

Valtiokonttori

OTK **Jaana Kekäläinen** on nimitetty Eläkepalvelu-linjan linjanjohtajaksi Valtiokonttorin Vakuutustoimialalle 1.12.2008 alkaen. Hän on toiminut aiemmin Eläkkeenmaksutoimiston toimistopäällikkönä.

TTM, MBA **Jyri Tapper** on nimitetty vakuutusjohtajan virkaan 1.1.2009 alkaen. Hän toimii Valtiokonttorissa Vakuutustoimialan toimialajohtajana. Aiemmin Tapper on toiminut Riski- ja vakuutuspalvelut -linjan linjanjohtajana.

Varma

VM **Leena Rantasalo** on nimitetty viestintäpäällikön äitiysvapaan sijaiseksi. Rantasalo on toiminut aiemmin viestintäpäällikkönä lääkeyritys MSD Finland Oy:ssä.

Suoma Karjalainen

Asianosaisella on asiaa

”Pelkäsin eläkkeelle jäämistä. Työnarkomaanina tiesin sen ottavan koville. Jäin ennen 60 vuoden eläkeikäni osa-aikaeläkkeelle ja sen avulla pystyin opettelemaan luopumista.”

”Suoritin eläkkeelle jäätyäni Helsingin yliopistossa humanististen tieteiden kandidaattitutkinnon.

Olen opiskellut koko ikäni ja tehnyt paljon töitä. Ammatiltani olen juristi ja yksityiselämässäni kahden lapsen äiti ja kahden lapsenlapsen isoäiti. En osaa olla ilman tekemistä.”

”Aloitin valmistautumisen muutokseen pari vuotta ennen eläkkeelle jäämistäni liittymällä Aktiiviset Seniorit -yhdistykseen. Ryhdyimme rakennuttamaan yhteisöllistä senioritaloa Helsingin Arabianrantaan.”

”Eläkkeellä ollessa haluaa tehdä mielekästä työtä. Ei osaaminen loppu, vaan sitä riittää kaikkien yhteiseksi hyväksi. Yhdistystoiminta on tehokas väylä vaikuttamiseen. Jos viiden naisen

aloitteesta nousee kerrostalo, niin kyllä me Suomessakin pystymme vaikka mihin!”

”Haasteita ja tekemistä riittää. Köyhyys ja sosiaalinen syrjäytyminen on suuri uhka vanhusväestölle. Jatkuva palveluiden alimmitoitus on ikäsortoa ja hoivan tarpeessa olevien iäkkäiden syrjintää.”

”Minulla on lapsuudesta omakohtaista kokemusta köyhyydestä ja sellaista en kenellekään halua. Mielestäni suomalainen hyvinvointivaltio voidaan ylläpitää.”

”Me suomalaiset olemme kilttejä emmekä lähde barrikadeille. Luulemmeko, että emme voi kehityksen suunnalle mitään? Kyllä me voimme, jos yhdistämme voimamme. Maamme monet eläkeläisjärjestöt ovat hajallaan. Uskon, että uudesta Senioriliikkeestä syntyy kokoava voima ikääntyvän Suomen väestölle.

”Olen kiinnostunut yhteiskunnallista asioista. Hiljan julkaistu Sata-komitean mietintö on

mielenkiintoista luettavaa. Kannatan takuueläkettä, jos se tarkoittaa perustoimeentuloa kaikille, myös vanhoille naisille. Suomihan on niittänyt huonoa mainetta vanhojen naisten eläkkeiden pienuuden vuoksi.”

”Samalla pidettävä huoli siitä, että sitä ei etuuksien yhteensovituksella mitätöidä. Nythän jonkin etuuden noustessa muita, kuten asumistukea, vähennetään vastaavalla summalla. Pelkään, etteivät kaupungeissa vuokralla asuvat tule takuueläkkeestä hyötymään.”

”Toimeentulotuen perusosan siirto Kelalle täyttäisi kaikki komitean perustavoitteet ilman lisäkustannuksia. Yhden luukun käytäntöä on jo kokeiltu useissa kunnissa. Käsittelyajat lyhenivät, etuusprosessit yhtenäistyivät, luukutus väheni ja kansalaiset olivat tyytyväisiä”.

Suoma Karjalaisen ajatuksia koosti toimittaja Pirkko Jyväkorpi.

Yhdyskunta

Globaali pankkikriisi jyllää, mutta Ruotsin veteraanipankki kukoistaa.

Proposals for social security reform

► At the end of January both the labour market organizations and the SATA Committee, which considers social security reform, presented their proposals for changes to the social security system. The SATA Committee continues its work until the end of the year, and will during this time consider the proposals in more detail and also calculate the costs for the proposals.

Several of the suggestions concern pensions. One suggestion is the introduction of a guaranteed pension, which would be higher than the current residence-based national pension. The exact level has not yet been decided on, however. A level of approximately 600-700 € per month has been discussed.

The plan is also to increase the age limit for the part-time pension from 58 to 60 as of 2011. Furthermore, there would no longer be any pension accrual for the decrease in income. The changes to the part-time pension would concern persons born in 1953 and later.

There is also a need to increase the pension contribution slightly, and consequently the proposals included an increase of the pension contribution in 2011–2014 by 0.4 percentage points per year, i.e. in total by 1.6 percentage points.

Measures to alleviate the effect of the life expectancy coefficient on disability pensions are also planned. The exact procedure has yet to be decided on, however.

Overall, the aim is that the measures proposed would help to extend people's working careers and increase people's labour force participation. In this regard for instance ways of developing the partial disability pension scheme could be considered.

The financial situation has, in any case, to be taken into consideration when deciding on the details and the timing of the proposed changes.

Effects of the financial crisis

► In the changing financial situation the pension insurance companies to an increasing extent invest in domestic companies, real estate and infrastructure, for instance. Premium lending has also again become a viable investment alternative.

As share prices plummet, the pension insur-

ance companies have not started dumping, although they have to some extent had to make write-downs. Now the pension insurance companies seek long-term returns from premium lending and investment in domestic companies. This increased investment in domestic companies describes the long-term investment policy of the pension insurance companies in the changing market situation.

For the pension insurance companies it is natural to regard the companies as their clients both in the capacity of contribution payers and as recipients of pension provision.

In the changed market situation the companies also seek financing from the pension insurance companies. Usually it is the banks which finance business operations, but the requests for loans from the pension insurance companies increase as the buffers of the banks diminish. However, the pension insurance companies will not replace the banks. The banks handle the financing, whereas the role of the pension insurance companies is more related to sensible investment of their pension assets.

Necessary to increase the contribution

► The steep decline in the investment returns of the pension providers causes a clear financing deficit for the earnings-related pensions, unless the pension contribution is increased. Since the rates of return are negative and double-digit figures, it is easy to assume that the need to increase the pension contribution is gigantic.

In view of this assumption the recent calculations appear quite moderate. They indicate that the contribution rate should be increased immediately and permanently by approximately one percentage point. However, the calculation is only a mechanical measure, which does not take into account recent agreements and proposed measures. The recently concluded labour market agreement suggests that in 2011-2014 the pension contribution should be increased annually by 0.4 percentage points, i.e. in total 1.6 percentage points.

Over this time span the increase is sufficient. Still, in a defined-benefit pension scheme the contributions have to be determined so that the promised benefits can be paid, unless the benefits are reduced.

A second mechanism built into the scheme also helps to balance the situation. If people

work less, the contributions also decrease, but in the long term the pension expenditure decreases as people then accrue less pension rights.

Preparing for population ageing

► A report on population ageing was recently published by the Government. According to the report, Finland can quite well cope with the ageing population and still maintain the welfare state, but this requires considerable changes.

The report indicates that in the long term it is possible to shrink the deficit in public finances to about one per cent of GDP. If the worst happens, the deficit may be as high as 3-4 per cent.

Speedy decisions are thus needed, although their implementation may have to be postponed until after the current financial crisis. Through a balanced mixture of measures it is even possible to maintain the Nordic welfare model.

To achieve this aim, higher labour force participation is needed. This means that Finns should extend their working careers. The number of gainfully employed should also increase.

People can work longer, if their health and functional ability improve. People's health has already improved to some extent, but the problem remains the large differences in health between different socioeconomic groups.

Increasing the number of gainfully employed would require, for instance, blocking early exit pathways. Continued stay in the labour market may also be encouraged through tax incentives. In the future an increase of the retirement age will also have to be considered, especially as life expectancy increases continually and people generally remain in good health for longer.

As regards the possibility to increase the number of gainfully employed, one cause for concern are young people whose motivation to work may have been smashed by their early experiences of the labour market.

The report also mentions the need to increase the productivity of public services. An annual increase in productivity of 0.25 per cent would halve the aforementioned sustainability deficit of one per cent. At present the sustainability calculations indicate a looming increase in expenditure for public services.

Eläketurvakeskuksen JULKAISUJA

ELÄKETURVAKESKUKSEN JULKAISUT LADATTAVISSA PDF-MUODOSSA KOTISIVULTA WWW.ETK.FI
JULKAISUJA VOI MYÖS TILATA PAPERIVERSIONA AINEISTOTILAUKSET@ETK.FI (TAI VAIHDE 010 7511)

RAPORTTEJA

Näkökulmia eläkeläisten hyvinvointiin – toimeentulosta kulutukseen ja ajankäyttöön

Tutkimusraportti koostuu eläkeläisten hyvinvoinnin muutosta eri näkökulmista valottavista artikkeleista. Ensimmäinen artikkeli tarkastelee ikääntyneiden hyvinvoinnin muutosta koetun terveyden ja taloudellisen toimeentulon näkökulmasta. Kirjan toinen artikkeli selvittää ikääntyvän väestön kulutustapojen muutoksia lähes 40 vuoden ajalta. Artikkelissa kysytään, miten eläketason nousu näkyy eläkeläisten kulutuskäyttäytymisessä.

Kolmas tutkimusartikkeli tarkastelee eläkeläisten ajankäytön muutoksia 1990-luvulla. Artikkelissa selvitetään, miten eläkeläisten ajankäytössä näkyy se, että terveet ja toimintakykyiset elinvuodet lisääntyvät ja kolmas ikä elinkaarella pitenee. Tutkimusraportti on avaus eläkeläisten hyvinvoinnin tarkasteluun taloudellista toimeentuloa laajemmasta näkökulmasta.

Tekijä: Eila Tuominen (toim.)
Sarja: Eläketurvakeskuksen raportteja 2008:4

ISBN 978-951-691-106-2 (sid.)
ISBN 978-951-691-107-9 (PDF)
ISSN 1238-5948

KESKUSTELUALOITTEITA

Osatyökyvyttömyys- eläkkeen toimivuus työeläkejärjestelmässä

Osatyökyvyttömyyseläkkeet ovat viime vuosina yleistyneet, joskin niiden osuus kaikista työkyvyttömyyseläkkeistä on edelleen melko pieni. Katsauksessa tarkastellaan tilastotietojen ja aiempien selvitysten avulla osatyökyvyttömyyseläkkeen käyttöä ja toimivuutta. Tarkastelu tukee käsitystä osatyökyvyttömyyseläkkeistä varteenotettavana keinona pidentää osittain työkykyisten työuria.

Tekijät: Raija Gould, Heidi Nyman ja Jukka Lampi
Sarja: Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita 2008:7

ISSN 1795-3103

KATSAUKSIA

Kokonaiseläke 2009 Työeläke, kansaneläke ja verotus

Katsauksessa on koottu yhteen kokonaiseläkkeeseen vaikuttavien osien määräytyminen vuonna 2009. Esimerkkitaulukoiden avulla on esitetty, miten kokonaisnettoeläke muodostuu eri tulotasoilla. Katsauksessa on tarkasteltu työeläkkeen ja kansaneläkkeen ja sen lisien määräytymistä ja eläkkeiden verotusta kyseisenä vuonna. Eläkkeiden verotuksen yhteydessä on tarkasteltu verotusta yleisemminkin ja vertailtu eläkkeensaajien vero- ja maksurasitetta eri tulotasoilla palkansaajien vastaavaan.

Tekijät: Juha Knuuti ja Suvi Ritola
Sarja: Eläketurvakeskuksen katsauksia 2009:1

ISSN 1236-7737

MUUALLA JULKAISTUA

Ikääntymisraportti Kokonaisarvio ikääntymisen vaikutuksista ja varautumisen riittävydestä

Talousneuvoston sihteeristön kokoaman asiantuntijatyöryhmän ikääntymisraportissa tarkastellaan väestön ikääntymiskehitystä, ikääntymisen vaikutuksia ja ikääntymispolitiikkaa Suomessa sekä arvioidaan tämän pohjalta ikääntymiseen varautumisen riittävyttä ja uusien politiikkatoimien tarvetta. Arvioinnin näkökulmana on jo vakiintuneen julkisen talouden kestävyys ohella sosiaalinen ja poliittinen kestävyys.

Sarja: Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 1/2009

ISBN 978-952-5807-06-6 (painettu)
ISBN 978-952-5807-07-3 (PDF)

Eläketurvan sosiaalinen kestävyys

Julkaisussa valotetaan sosiaalisen kestävyys sisällöä kolmen erillisen artikkelin avulla. Raportin ensimmäisessä artikkelissa tarkastellaan eläketurvan sosiaalista kestävyyttä. Sosiaalisen kestävyys kirjallisuuden ja eläketurvaa koskevan arviointitiedon pohjalta artikkelissa esitellään viisi eri lähestymistapaa teemaan. Työn konkreettinen anti perustuu viimeisimpiin tutkimus-, tilasto-, laskelma- tai arviointityön lähdeaineistoihin.

Tekijät: Mikko Kautto ym.
Sarja: Valtioneuvoston kanslian raportteja 2/2009